

05

A

1420

D. B. I
DISSERTATIONVM CRYPTICARVM
SEV

DE OCCVLTATIO NE POETICA

ALTERAM
PRAESIDIO

IO. GVILELMI BERGERI

PROF. Poes. PVBL. ET H. T

PHIL. ORD. DECANI

EIDIBVS DECEMBRIBVS

A. R. G

∞ 17c cII

PVBLICE DEFENDET

M. CHRISTIANVS BENIAMIN

HOFFMANNVS

MVGELA MISNICVS

VITEMBERGAE APVD SAXONAS
PRELO GERDESIANO 52.

DISSERTATIONVM GRYPHICARVM

324

DE OCCULTATIO
NE FORTICA

ALTERNAM

PARADOXO

IO. GUIL. BERGERI

PROF. P. P. P.

PHILOS.

EDIB. D. P. P.

1781

P. P. P. P. P.

M. G. P. P. P. P.

H. P. P. P. P.

M. G. P. P. P. P.

VITIMBERGAE APUD SAXONAS

PRELO GERDESIANO

DISSERTATIONVM CRYPTICARVM

SEV

DE OCCULTATIONE POETICA

SECUNDA

QUamquam facultatis illius, quam, Graeca loquendi consuetudine, Cryptin diximus, amplitudo ac dignitas hoc magis intelligitur, quo certius, eam ingenium et artem remotius, iudicium uero proxime, parere constat: tamen, cum ea demum laus habeatur praestans, quae praeclaris, in quibus operam ponimus, rebus suscipiatur; instituti, cognoscimus, interesse, ut quaeramus amplius, quid tandem sit, quod tanquam materia, quam tractet, et in qua uersetur, Crypti subiiciatur. Equidem cogitatione praecipio, non defuturos, qui sicut omni omnino Poesi, ita illi etiam, magno huius instrumento; rem quamlibet, in qua studium collocet, proponi arbitrentur. Nam Cicero, neque id inficior, libro de Oratore l. cap. XVI. oratori poetam tum ornandi societate communique consilio coniunxit, tum in hoc aequauit prope, *nullis ut terminis circumscribat, aut desinat ius suum, quo minus ei liceat eadem illa facultate et copia uagari, qua uelit.* Quem quidem multi non e multis, quemadmodum tanti uiri postulare uidebatur auctoritas, consecuti uestigiis, contendunt: Aristotelem oratori nullum genus separatum, sed liberam rerum, quae uulgo persuaderi queant, tractationem tribuisse, nec poesin adeo materiam, ab aliis seiunctam rebus, sed quae more poetico persuadeatur, quam-

libet habere. Enimvero, si per alia atque alia, quae ab omnis memoriae uatibus ad posteros transmissa sunt, ingenii monumenta paulisper oculos circumferamus: erit, opinor, intellectu, sibi tam liberaliter indulgisse poetas, tantumque dedisse spatii, nullis ut frenis uinculisque sese passim coerceri, quin, effractis quasi repagulis, per omnia rerum genera excurrerent latius, et diuinarum humanarumque rerum cognitionem uersibus mandarent. Neminem sacra, quae hymni uocantur; carmina fugiunt, et partim uero Deo a piis, partim commentitiis Numinibus ab antiquitate superstitiosa, consecrantur. Illa uel sacris consignantur literis, a Moysè, Dauide, et aliis, uiris diuino afflatu excitatis, condita, de quibus etiam differunt, Iosephus Antiqu. II. cap. ult. Hieronymus praefatione Chron. Euseb. Theodorus, Isidorus Hispalensis, et secundum alios Fr. Gomarus libro, quem Lyr. Dauidis inscripsit. Vel extant apud ueteres Graecos Latinosque Christiani nominis doctores, Gregorium Nazianzenum, Aurelium Prudentium, Synesium Cyrenaeum, Hilarium Pictauiensem, Ambrosium, Paulinum, Bedam, Theodulphum, alios; uel ceterioribus et propioribus seculis, apud Mirandulanum, Sanazarium, Vidam, Pontanum, Buchananum, Scaligerum, et complures alios, inueniuntur. Haec Orpheus, Linus, Musaeus, Homerus, Hesiodus, Callimachus, alii, cecinerunt. Quod si a diuinis rebus descendamus ad naturales, tam multi rerum naturam uersibus explicarunt, ut eorum numerum difficile sit inire. Xenophanem commemoro, Parmenidem, Empedoclem, Lucretium Carum, qui de rerum natura scripserunt; Palaephatum, Atheniensem, et Antiochum Heliopolitanum, qui de mundi fabrica; Eratosthenem, qui in Herme mundum descripsit; Aratum Solensem,

lensem, Ciceronem, Germanicum, sigillatimque Manilium, Auienum, qui siderum doctrinam numeris astrixerunt. Oppianum Cilicem, qui piscium quadrupedumque naturas persecutus est, eiusque studiosum Philen, qui animalium propria peruestigauit: P. Virgilium, qui de apibus, ac potius omni fere agrestium natura, tractauit: Aemilium Macrum Veronensem, qui auium serpentumque generationem, et opus Botanicum, reliquit: Gratium Faliscum, M. Aur. Olympium Nemesianum, poetam Carthaginensem, qui rem uenaticam docent: Dionysium Periegeten, qui orbis situm, et ingenia locorum, gentiumque mores, designauit: Musaeum, Damocratem Seruilium, Heliodorum, e Latinis uero Serenum Sammonicum, Scribonium Largum, qui rationem medendi tradiderunt: Nicandrum denique Colophonium, quem, scriptis de hoc argumento libris, aduersus uenenum remedia proposuisse scimus. Alios ueterum quam plurimos praetereo, neque inter recentiores profero Hieronymum Vidam, qui de Bombycibus, aut Marcellum Palingenium, qui de siderum motu, scripserunt, neque alios, qui argumenta physica, uel mathematica, uersibus explicarunt. Transeamus ad res humanas, easque prudentia uel moderandi sui, uel regundae reipublicae, uel administrandae rei familiaris, aestimemus. Principio cum uitam moresque prudenter instruendi rationem diligentius in eo, inficiari non queo, Tragicos ueteres, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem, illustribus casuum humanorum documentis erudire regiam fortunam, et imbuere grauitate sententiarum uitam publicam, nec minori studio naturae gentiumque ius illustrare. Comici uero cum Aristophane, Menandro, Philemone, et Plauto Terentioque, ad priuatae consuetudinem uitae

referunt quidem oculos, cum iuris tamen ciuili intelligentia ciuilem prudentiam copulant, omnemque adeo uitam praesentibus, et efficacibus, rerum exemplis ad decus, in usu quotidiano familiarique tuendum, si cum censura legantur, informant. Occultius tamen illi, explicatius autem, multoque apertius, cum Pindaro atque Horatio Melici docent. Qui siue uictores collaudent, uirtutem, tanquam indice digito, commonstrant: siue scribant animi caussa, quae ad uitam bene beateque conferant agendam, non minus exquisitae, quam iucunde, loquuntur. Nec uero de iis, quibus nomen indidit Satira, tam abiecte frigideque sentio, aut insectandi licentiam, et irridendi libertatem, tam moleste fero, quin fatear identidem, tantum abesse, ut hi, laesa bonorum fama, cacinnos aucupentur, et illiberalibus animos a curis relaxent iocis, ut uitia potius hominum, tanquam in theatro conspicienda, oculis omnium subiiciant, eorumque insectatione homines, a malefactis abductos et deterritos, ab studio uirtutis cohortentur. In his Q. Horatius Flaccus animo et orationi unus omnium maxime moderatur, qui ridendo uerum dicere solet. Contra Iunius Iuuenalis omnium grauisime commouetur et exardescit. A. Persius denique obscurius aliquantum, satis tamen acerbe, corruptelas temporum castigat. Sed primus horum cum ridendo turpissima coarguit uitia, pulcerrimas uirtutes aliud agendo docet. Alter quo liberius, id quod fieri solet, reprehendit, hoc magis ingenue, quid fieri debeat, ostendit, adeo ut praedicare solitus sit Eilhardus Lubinus ex una huius Satira, quam ex omnibus ad Nicomachum libris, plus se profecisse. Tertius uti dicendi rationem, ita doctrinam uulgarem, refugit, et recon-

recondito docendi genere magis philosophi, quam poetae, nomen ambire uideatur. Iam si rempublicam adaequamus, et, quam ei poetae nauarint operam, nonnihil requiramus: Solonem, tradit Plutarchus, quasdam legum suarum, quo facilius tenerentur memoria, uersibus comprehendisse. Idem fecit Terpander Antissaeus, quem, libro Strom. I. confirmat Clemens Alexandrinus, Spartanorum leges numeris deuinxisse. Nec uero consimilis instituti rationem ceteris Graeciae populis displicuisse, cum liquet aliunde, tum e Martiano Capella, qui lib. IX. auctor est, multas Graecorum urbes ad lyrae cantum leges, et decreta publica, recitasse. Altius rem repeto, quam conficere poteram, modo praeter ceteros in memoriam reuocassem Epicos, in primis Homerum et Virgilium: quorum alterum in Agamemnone, Achille, Ulyse, Nestore, Hectore, tot heroibus aliis; alterum in Aenea potissimum, uirtutis omnis, et togae bellique artium, exemplar expressisse, horum monumenta, posteritati relicta, tam negligenter euoluit nemo, qui forsitan ignoret. Pari modo de re familiari laborarunt poetae, et agriculturae rationem libro, qui opera et dies inscribitur, Hesiodus, Georgicis Virgilius, hortorum uero cultum singulari, neque incito, carmine Columella, docuerunt. Taceo, fuisse, qui alias res artesque uersibus exposuerint, quando neminem fallit, Horatium, sicuti diximus, artem poeticam, Terentianum Maurum, supra seculi captum scite, metricam, Auginellum Chermiam, Vidam ludum Schacchicum, alios equorum curationem, carmine descripsisse. Haud secus alios rerum gestarum memoriae consultasse, Lucanus, qui bellum Pharsalicum, Silius Italicus, qui Hannibalicum composuit,

fuit, Marius Victor, qui a conditu mundi historiam re-
tulit, Iuuenus et Sedulius, qui Seruatoris res gestas, et
Arator, qui actus Apostolicos expressit uersu, totque uete-
rum recentiorumque, quos breuitatis causa reticeo, indi-
ciis argumentisque copiosis restantur. Plura, quae de-
clarent, quam longe lateque fines instituti sui protule-
rint poetae, prudens omitto, et cum ea, quae leuiter per-
strinxi, cogitatione percurro, quaedamque his adiungo,
non difficulter animaduerto, nullum prope nec philoso-
phiae, neque artium ceterarum, genus esse, in quo ex insti-
tuto non elaborarint. Qam quidem, constat, fuisse causam,
quamobrem uir magnis laudum ornamentis cumulatus, G.
I. Vossius, praeter commenta poetarum, quintuplicem poe-
ticarum materiam, rerum diuinarum, et naturalium, rerum
gestarum, moralium, et artificialium comprobaret, lib. I.
de artis poeticae natura cap. VI. Id si ita est, primum
colligere uidemur posse, cum in omni rerum uarietate
uersati sint poetae, nil esse, in quo poesis experiri uires in-
dustriae non possit; tum, quando poeticae patent omnia,
nil obesse, quo minus Crypsi quoque, quae illam sin-
gulari tantum exquisitaque ratione disponat atque ordi-
net, rem quamuis, seu, quod efferunt Graeci, τὸ ἑκάστου sub-
esse, credamus.

At enim intelligendum est, id quod cap. I. de Poet.
tradit Aristoteles, omnem in uniuersum poesin esse imita-
tionem quandam. *πᾶσαι ποιήσεις τυγχάνουσιν ὄψιν μιμήσεις.*
Haec autem imitatio nihil agit aliud, quam ut actiones ex-
primat atque adumbret, cum, qui imitantur, agentes imi-
tentur. Quo quidem loco non est obscurum, illam desi-
gnari imitationem, quam *ἠθικὴν* appellamus, et distingui-
mus ab altera, quae *φυσικὴ* uocatur. Etsi enim poetice
alte-

alterum imitandi genus non repudiat, quando pictorum more, sicuti diximus, res varias sub aspectum subiicit, tam diligenter expressas, ut tanquam coram cerni, non memorari, uideantur: tamen prius amplectitur potissimum, in eoque praecipuam diligentiae partem ponit, quo per id singularem, sibi praestitutum, finem facilius consequatur. Rursus Philosophus, idemque magnus rei poeticae doctor, cap. II. ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πρᾶττοντας, ἀνάγκη δὲ τούτους ἢ σπουδαίους, ἢ Φαύλους, εἶναι, ἢ τοὺς βελτίονας, ἢ καὶ ἡμᾶς, ἢ χείρονας ἀνάγκη μιμῆσθαι. Ac cum mores et affectus actionum causae sint, eos cum actionibus cap. I. coniungit. μιμοῦνται δὲ καὶ ἡθῆ, καὶ πάθη, καὶ πράξεις. Eae uero actiones sunt hominum, et hominibus proprie tribuuntur. Fidem faciat Philosophus, qui lib. I. ἠθικῶν μετὰ γάλ. cap. XII. docet. οὔτε γὰρ ἀψυχὸν οὐθὲν λέγομεν πράττειν, οὔτε τῶν ἐμψύχων ἔξω ἀνθρώπων. Δῆλον οὖν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος τῶν πράξεων ἐστὶ γεννητικὸς. Neque eo secius, quod de Tragodia praedicare Philosophum meminimus, eam non hominum, sed actionum, esse imitationem: id uero quin de omni ualeat Poesi, hoc minus ambigamus, quo magis constat, in fabula praecipuam poesis momentum esse situm, eam uero non ex hominum, sed ex actionum imitatione, existere solere. Atque hoc illud est, quod praecipit uir summus, actiones non simplici ratione considerandas esse, sed quales uel factae sint, uel fieri possint. Ipsum cap. IX. audiamus. οὐ τὸ τὰ γένομενα λέγειν τοῦτου ποιητοῦ ἔργον ἐστίν, ἀλλ' ὅσα ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ, κατὰ τὸ εἶκος, ἢ τὸ ἀναγκαῖον. Hae uero actiones non sunt quaelibet, uerum illae solum, quae a uoluntate profectae, bonae malaeue queunt appellari. Et enim sicut prudentia ciuili, quam πολιτικὴν dicunt, εὐδαιμονίαν siue beatitudinem ciuilem sibi propositam habet; ea

B

uero

uero actione, secundum uirtutem instructa, obtineri debet: ita poetice, quam politices esse propaginem *Tom. I. discussio- num Peripat. lib. IIX.* contendit Franc. Patricius, cum ad eundem collineet finem, quem uulgus non capit, agendi genus, cum uirtute atque honestate coniunctum, requirit. Ac sicuti ciuilis prudentia, et ciuilis philosophia omnis, hominem ad uirtutem, sine qua reipublicae salus stare non potest, non bonarum modo honestarumque, uerum etiam malarum et turpium exemplis actionum instituit, idque ea mente, ut illas sequamur, has fugiamus: ita poetice, quae hanc hominum felicitatem non minus intuetur, praeclaras quidem laudandasque actiones in primis arripit et commendat, alias tamen minus bonas, et reprehensione dignas, non respuit prorsus, quo earum deformitate terri a uitiiis animi, ad uirtutis pulcritudinem decusque uehementius inflammentur. Itaque quod de historia dixit grauissimus scriptor, T. Liuius, *hoc illud esse praecipue in cognitione rerum salubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta, in illustri posita monumento, intueri, ut inde tibi, tuaeque reipublicae, quod imitere, capias, inde foedum inceptu, foedum exitu, quod uites*: id quidem hoc potiori iure de poesi pronunciemus, quo perfectiora haec cuncta in ea inuenimus, quam scimus, res dicere, non quales sint, sed quales esse debeant, ob eamque causam historiae, tanquam φιλοσοφώτερον ἔστωσαν αὐτῶν, a Philosopho praeferrī. Et si uero morales actiones poetice persequitur, easdemque ad finem, quem diximus, fingit et componit: tamen in iis sine lege non diuagatur, easque terminis quibusdam et finibus circumscribit. Namque uti multis rebus aliis, ita haec quoque differt ab historico poeta. Historicus cum accedit ad scribendum, res, quemadmodum sese dant, aut
a plu-

a pluribus, aut ab uno uarie gestas, non interrupta ordinis serie, narrat. Satis enim habet, si facta diligenter exponat, et ordine rerum seruato, posterorum memoriae consulat, et causis, consiliis, eorumque euentis, interpositis opportune, locum iudicandi, firmandique facultatem iudicii, lectori relinquat. At poeta, qui philosophum magis, quam narratorem, uult agere, non in mera et simplici conuiuiscit actionum commemoratione, uerum si quas harum, ea certe libertate seligit, ut arbitrato suo referat, quemadmodum fini, quem cogitat, assequendo maxime conducere uideatur. Hac mente quo suauius et delectet, et quod instituit, doceat, unam quandam, eamque absolutam et integram, quadamque conuenienti praeditam magnitudine, sumit actionem, et tanquam principem ab aliis, quae contigerunt, nec pertinent ad illam, dirimit ac seiungit. Quae uero palmariae huic actioni cognata uideantur, *ἐπεισοδίων* ambitu comprehendit. Idem prorsus in laude ponit Aristoteles Homero, quem cum docet, non totum belli, quod est ad Troiam gestum, cursum, sed unam tantum eius partem actionemque tractasse: poetarum principis exemplo, quid fieri a poeta uelit, declarat, et ostendit, quod paulo post ipsius auctoritate iudicioque Virgilii defendetur. Nec uero munere suo perfungetur poeta, nisi fingat actionem et formet, quomodo uerisimile est, aut necessarium, non ut eam constat euenisse. Secus est historico faciendum, cui legem dicit ueritatis religio, nequid comminiscatur, sed ut solum, quod est gestum, tradat, omniaque ad conscientiam pariter et factorum fidem, nihil ad ingenii referat ostentationem. Poeta contra liberius obsequitur ingenio, nec rerum singularium ueritatem magnopere custodit, et quas uidet actioni deesse singulari, re-

perit ex imagine characteris generalis et affingit, permutat ordinem, partes uarie traicit, ex usuque suo collocat, et nouam perfectioremque rebus formam reddit. Hoc enim est, id quod tantopere inculcat Aristoteles, λέγειν κατὰ τὸ εἶδος, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, et Madius explicat, res exprimere, sic ut habeatur illarum naturae ratio, hoc est, quod eundem intellexerim, non quales sint, sed quales esse uel uerisimile, uel necessarium, uideatur. Idem est, quod tantae difficultatis et artis, tantique iudicii, credidit Aristoteles, et cap. VI. Poet. τὰ πράγματα συνίσταται uocat. Huc denique coniecit oculos, huc aduertit animum, hic mirificae laudis et inusitatae praesidium quaerit Iul. Caes. Scaliger, cum lib. I. Poet. cap. I. poetam rem, uelut alterum Deum, condere uideri, magnifice contendit. Ex quo consequitur, laxius loqui Fabium, cum historiam *poetis proximam, et quodammodo carmen solutum*, lib. X. Instit. Orator. cap. I. appellet. Ceteroqui dubium non est, quin historia proprie dicta, et poesis eminenti notione sumpta, tantum differant, quantum accuratum ueritatis studium, et fingendi libertas necessitasque distinguuntur. Sed ut fabula pro eo, ac par est, constituatur, imitationis et fictionis interesse plurimum, nemo ignorat. Quae licet non magnopere discrepent, quoquo tamen modo distant. Nam scite docet Ger. Io. Vossius id imitationem respicere, secundum quod aliquid faciamus, fictionem uero, id quod fiat, Instit. Poetic. lib. II. n. 1. Quo pacto Apelles et Lysippus imitatur hominem uerum, cum alter Alexandrum pingit, fingit alter. Vterque uero non hominem facit uerum, sed eius simulacrum. Pari modo actiones hominum imitatur quidem poeta, sed non facit ueras, uerum confingit fabulas, quibus actiones hominum signet, adeo ut uera quidem esse

esse queat actio, quam imiteretur, sed uerae similis, quam confingat. Ita uero parit imitatio fictionem, fictio fabulam, fabula uero fabulosa unius, quam diximus, actionis, eiusdemque integrae, narratione constat. Quamobrem Aristoteles *μῦθον* hunc angustius et magis propria sumptum notione, *πράξεων μίμησιν*, et alias *τύσεων πραγμάτων*, uocat. In qua quidem imitatione pariter et fictione adeo summa reponabant omnia ueteres, iidemque prudentes omnis decori iudices, ut poetam nulla re magis aestimarent, et sine illis poetam ne agnosci quidem uellent. Plato quid senserit, ex initio dialogi, qui Phaedon inscribitur, constat. *Ποιητὴν δὲ, εἴτερον μέλλοι ποιητῆς εἶναι, ποιῆν μύθους, ἀλλ' οὐ λόγους.* Expectat igitur a poeta fabulas, non orationem solum, si quidem poetae nomen personamque tueri uelit. Nec secus persuasum fuit Aristoteli, eius quidem discipulo, sed auctoritate magistri parum moueri solito, nisi ueritate coactus, non posset non assentiri. Is uero ex instituto poetam informabat, et qui alioqui uel aliud agendo de rebus propositis acutissime iudicare solebat, hoc uerius de re poetica uidebatur existimaturus, quo diligentius omnia eius momenta perpendere tam constituerat, quam, nequa susceptis deesset partibus, debebat. At circumspēctis rebus omnibus, rationibusque subductis, cum in omnem partem uersasset animum, hanc cogitationum summam fecit: *δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν, ἢ τῶν μέτρων*, de Poet. cap. IX. itemque cap. eiusdem libri primo. *καὶ εἴτις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων οὐ ποιεῖτο τὴν μίμησιν, οὐκ ἦδη ἔχει ποιητὴν προσαγορευτόν.* Mox enim *μίμησιν* principium atque animam, siue ut loquitur ipse, *ἀρχὴν καὶ οἶον ψυχὴν* poetis uocat. Nec uero ferendum putat uulgi morem, quo dicantur poetae, qui uersus tantum facerent, fingere nihil

nihil scirent. οὐχ ὡς κατὰ μίμησιν ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντας. Id quod ad personam poetae fati esse, adeo negat, ut contendat, Empedoclem, qui rerum naturam uersibus exposuerit, physicum magis esse, quam poetam, et licet numeris illigetur Herodoti historia, perinde tamen, ac sine illis, historiam futuram. Eundem certe Empedoclem poetae nomine dignum ne ipse quidem habet Plutarchus, nec Parmenidem in Phycis, neque Nicandrum in Theriacis, nec Theognida in sententiis, quos ait granditatem mensuramque pro uehiculo mutuatos esse a poetica, quo pedestris incessus effugerent humilitatem. Ei uero, cui constabat imitatione poesis, ab eamque rem τέχνη μιμητική audiebat, non poterat non fingere poeta. Οὐσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀνάυλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἀμυθον, οὐδὲ ἀψευδῆ ποιήσιν, ut pronunciat in lib. de audiendis poetis. Eandem sententiam, erudite antiquitati tantopere probatam, sequebatur Iulianus Imperator, quem in omni doctrinae genere summe uersatum, et poetarum studio maximopere delectari solitum, adeo non fugiebat, quid de poesi iudicaret, ut sine tergiuersatione proloqueretur, sine fabulis poesis *σπεῖσθαι ἑαυτῆς, καὶ οὐ λείπεσθαι ποιήσιν.* Orat. VII, quam ad Heraclium Cynicum composuit scriptor Augustus. Contendit, inquam, uir melioris ingenii, quam mentis, quae uacet a fabulis poesis, se ipsa priuari, nec sine iis relinqui poesis, siquidem in fingendi negotio poesis proprio quodam iure collocatur. Quodsi qui cum Iul. Caes. Scaligero, et Ger. I. Vosio, inficias eant, id quod antiquissimorum nonnullos sensisse comperimus, poesis ab instituto fingendi nomen duxisse: hi saltem non inficiabuntur, poesis antiquis, qui quidem eminentis poetae munus perspexerint,

non

non solum orationem numeris astrictam, sed fabulas etiam complexam, quam *λόγον μύθους περιέχοντα* Graeci dictitant, appellatam fuisse

His ita praemunitis ac praefultis, conficiamus, licet, illos, qui res gestas narrent, et historici poetae uulgo dicantur, eximia notione, et ex Aristotelia sententia, tales non esse. Nam aut non fingunt, aut non unam, eandemque principem, ad quam cuncta referant, actionem selegerunt, aut utroque carent, nec fere, nisi numeris, quibus orationem deuinxerunt, ab historicis distinguuntur. Pari modo colligimus, quos aut diximus, aut dicere possemus, artium alias atque alias uersibus esse complexos, poetarum, uero et proprio eruditorum usu dictorum, nomen minus tueri. Neque enim actiones, eademque hominum, et morales, sibi propositas habent, neque imitantur, et secundum uel probabile, uel necessarium fingunt, sed res tantum uersibus exponunt. Quos quidem si demas, nihil nec poeticae inuentionis, nec dispositionis, nec poetici denique spiritus, unde queas agnoscere quoquo modo poetam, relinquetur. Quod si poeta, quem quaerimus, non solum docere narrando res quasdam, et doctrinas utiles tradendo, sed in primis actionem unam, et integram, ita tractare, debet, ut actio princeps in unam uertatur fabulam, secundariae uero per episodica proponantur, et quicquid est, ad statum quendam, et praecipuum, moralemque finem, per imitationem et fictionem componatur: efficitur porro, nec Melicos, neque Elegiacos, neque Eclogarum scriptores, nec Satiricos, poetarum eximie dictorum personam sustinere. Et si enim horum talium quidam illius sapientiae, quae uitam hominum moribus et salutaribus praeceptis excolit, insignes et exquisitas expronunt doctrinas: tamen,

DE CRYPSI

tamen, operis angustia exclusi, aut docent tantum, nec perinde fingunt, aut si fingunt pariter, certe non ex una quadam, eademque principe actione ita fabulam formant, ut reliqua per episodica interferantur, et per haec cuncta moralis quidam finis tectius obtineatur. Quamobrem illi, qui seposita hominum auctoritate, de re cogitarunt altius, iam dudum existimarunt, eos, quos commemorauimus, pariter cum Epigrammatum Siluarumque scriptoribus, minus perfectum poetices genus sequi, ut Renatus Rapius, acris limatique uir iudicii, pererudita dissertatione de carmine pastorali docet. Idem, multoque magis, cum desideremus in iis, qui leges et instituta reipublicae nudis et simplicibus mandarunt uersibus: indidem potest intelligi, ne hos quidem poetarum, quos eximio cohonestamus nomine, dignitatem tueri. Quamquam enim actiones hominum ad uirtutem, rationemque ciuiliis societatis conseruandae, legibus et scitis, ac praeceptis honestis, instruunt et formant: tamen non adhibent imitationem, nedum exemplar aliquod generale respiciunt, secundum quod actionem, iam peractam, eamque minus perfectam, reddant perfectiorem. Immo uero cum idem poetarum instrumentum, in quo poesis animam posuisse ueteres, modo diximus, ab iis etiam absit, qui in argumento rei domesticae uires industriae contendunt: eadem de causa scriptores, numeris uinctos, uerum germanumque poetarum nomen, quod eximie capimus, defendere posse, merito negamus. Ac si poesis non in contemplatione rerum, sed in actionibus hominum, ad ciuilem felicitatem dirigendis, uersatur: uel uno hoc commonemur iudicio, scribendi argumentum, poetae eximii personae minus aptum, sibi delegisse, qui rerum

rerum naturalium doctrinam uersibus ex instituto explicarint. Quodsi poeta, in quo mentem figimus, non tam res conditas sumit, quam res ipse condit, nec tam ueras, quam uerosimiles, efficere studet: iudem dignitate nominis, quod cum tanta coniunximus amplitudine, non difficulter excident, qui nihil ipsi effingunt ingeniose, rerumque, quas didicerunt, contenti doctrina, nullo pentus alio, quam externo numerorum artificio, a philosophis distinguuntur. Adhaec si poesis actiones hominum persequitur, easque fictione atque imitatione perficere contendit, quo per eas ad summae uirtutis normam, quoad rei subiectae ratio fierit, expositas, homines ad praeclaras actiones cum uoluptate informentur: nil uetat, quo minus cogamus exinde, ne illos quidem, qui theologi uocantur poetae, poetarum, eximie dictorum, leges seruare. Etsi enim horum quidam, Hesiodi exemplo, plurima fingunt: tamen, quae fingunt, commentis et inuolucris fabularum non hominum actiones excolunt, sed inter alia rerum naturam, cuius mysteria hic quaerunt docti, tectius occultiusque describunt. Quo fit, ut opinione imperiti tantum uulgi, non sapientum iudicio, carmina huius generis sacra putentur, cum uulgo poetae theologi sint dicti, quoniam de Diis carmina faciebant, ut ex Isidoro Hispalensi Lib. VIII. Orig. cap. VII. constat. De hominibus, cultus incorrupti expertibus, loquimur, quorum hymnos permultos, nec nullo confectos ingenio, magni quidem superstitiosa faciebat antiquitas, cum eaque tanti Iulianus Imperator, ut eos edisci uellet.

ἐκμανθάνειν χρὴ τοὺς ὕμνους τῶν θεῶν. εἰσὶ δὲ οὗτοι πολλοὶ μὲν, ἔ καλοὶ, πεποιοημένοι παλαιοῖς ἢ νέοις. Fragmento Epistolae seu Orat. pag. 301. Nihilominus cum in iis, praeter cetera,

C

uel

DE CRYPSE

uel imitationem, quam poscimus, actionum desideremus, uel multiplicatas inueniamus actiones, uel, si a numeris, quibus uincitur oratio, discesserimus, nihil fere, quod a uulgari discrepet oratione conspiciamus: eos, iudicari potest, ad poetarum, quos per excellentiam appellamus, numerum adscribi non posse. Idem de iis pronuntiandum est, qui ueri Numinis laudes his talibus celebrant carminibus, et tanto magis, quanto maiori ducunt religioni, res per se arduas, et religione consecratas, fictionum, quibus in primis aestimamus hoc loco poetam, integumentis inuoluere, scita et decora rei expositione contenti, ultra quam multa potioraque sunt, quae ad poetam eximie dictum requirantur. At hi tales cum argumenti, ad quod aggressi sunt, sanctitati quicquam affingere uix audent: fit, ut sacrarum quidem rerum auctoritatem maiestatemque ab omnibus commentorum incommodis integram conseruent; sed nacti materiam, cui perfectionem addere non possint, illo poetae munere excidant, quo res non quales sunt, uerum quales esse debent, tractantur. Ita uero si poesis consistit in imitatione actionum humanarum et moralium, qua ad unam, integram, et iusta praeditam magnitudine, reducuntur, et secundum uerosimile, uel necessarium, conformantur: non fuerit dubitandum, quin Epici propria notione distincti, in iisque praecipue Homerus et Virgilius, et quos ex Homericis poesi extitisse comperimus, Tragici, ac, quicquid, abnuente tamen Horatio, ueterum quidam obtenderint, quoquo modo etiam Comici, fere soli poetarum nomen re factisque tueantur. In primis, inquam, Homerus ac Virgilius: quos excellentia, et fulgore carminum, meritos esse constat, ut, quod communiter dicebatur, in proprium eorum nomen cederet, et communi poeta-
rum

rum nomine sine adiectione adhibito, soli apud Graecos Latinosque intelligerentur. De Homero tradit Aristoteles libri, qui de Poetica reliquus est, cap. IV. Proclus in eclōgis Photii, Isacius enarrator Lycophronis in Alexandram, Cicero Topicorum, quae ad Trebatium extant, cap. XIII. Velleius lib. I. cap. IV, Seneca Ep. LVIII. De utroque carminis principe fidem faciunt plures loci, qui apud alios passim occurrunt, in primisque Theophilus scholiastes ad lib. I. iustit. tit. qui inscribitur de iure natur. gent. et civili. *ἡνίκα ποιητὴν εἰπόντες, ἢ μὴ προσθέντες τὸ κύριον ὄνομα, παρ' ἑλλήσι μὲν δηλοῦμεν τὸν Ὀμηρον, παρὰ δὲ ῥωμαίοις τὸν Βιργίλιον.* Atque hos quidem poetas, proprio eminentique elogio appellatos, in actionibus, imitatione expressis, uersari cum nesciat nemo, neque ignoret quisquam, poetices non ignarissimus, easdem fini, quem spectat poesis, assequendo accommodatissimas esse: causae fuerit abunde, quamobrem poesin, excellentius intellectam, non in re quauis, sed in actionibus, singulari ratione formandis, existimemus occupari

Ita si sentiamus, dixerit quispiam: cum tantam poetarum multitudinem redigamus ad tam paucos, iniquius actum iri cum plurimis, quibus tot eruditorum iudicia, tanta tot seculorum consensione corroborata, poetarum nomen dignitatemque tribuerint, nos autem, quicquid huius sit decoris, eripere conemur. Aliis uero reprehensione digni uideamur, qui ius, quod largimur oratori, de re qualibet dicendi scribendique, poetae non perinde relinquamus, eumque tam arctis circumscribamus finibus, ut, qua nihil ad dignitatem poetices praestantius est, rerum diuinarum materiam ei adimamus. Occurrat tandem, ne plura dicamus, alius, et auctoritatem Stoicorum nobis obiciat, quos, auctor est, Lib. VII. Zenone, Diogenes Laertius,

poesin finiisse, σημαντικὸν ποίημα, μίμησιν περιέχον θεῶν ἢ ἀν-
 θρωπείων. At enim meminisse debemus, ipsam poetices
 originem suadere, ut credamus, in tanta eruditorum di-
 sceptatione illorum uero propiorem esse sententiam, qui
 contendunt, in primo ingeniorum conatu poetas non
 tam fingendo, quam faciendo, uersu nomen inuenisse. Sic-
 uti enim fictio, speciatim sumpta, poetices quamlibet ex-
 cultae artificium absoluit: ita aegre tibi persuaseris, rudi-
 bus adhuc seculis, illam pariter cum uersu repertam fuis-
 se. Sane uti nihil simul inuentum et perfectum est, et
 artes cunctae, ab exiguis et tenuibus profectae initiis, sen-
 sim paulatimque ascendunt in summum: sic nihil impe-
 dit, quo minus poetice prius uersum, quam fictionem,
 extulisse, putemus. Quodsi poeticae nomen fictio, non
 uersus, peperisse uideatur: quaesierim, quid tandem sit,
 quod antiquissimorum tam pauci illam adhibuerint,
 cum de plurimis nudi simplicesque uersus, neque ul-
 lum fictionis uestigium referatur. Cuncta, quae hic
 submoneri poterant, Plato et uidit, et expendit, et do-
 cuit, id quod huius est instituti, in libro, qui sympo-
 sium inscribitur: omnes cuiusuis artis actiones esse
 factiones, et artifices omnes poetas, id est, factores,
 non tamen uocari poetas, sed aliud nomen sortiri. Ex
 omni uero factione una selecta particula, quae circa
 musicen, carminaque uersatur, totius nomine appellari.
 Hactenus uir diuinus. Ex quo perspicuum est, omnes
 quidem poetas esse, qui artem faciant, solos autem ita uo-
 cari, qui uersus. Sed artes, ut diximus, aetatis progressu
 augentur, et usu cultae ac perfectae magis, nonnunquam
 quid acquirunt, quod utile primum, necessarium postre-
 mo, putatur. Quo pacto cum, Homeri cum primis in-
 ge-

nio arte in fastigium elata, perspicerent eruditissimi homines, poetarum principem ad uersuum numeros imitationem adiunxisse, nec uersum modo, sed rem ipsam, facere multo excellentioris ingenii arbitrarentur: nomen, cetera commune, propter excellentiam uindicarunt iis, qui ad numeros fictionem adiecerunt. Ita uero poesis, quae antehac erat λόγος ἑμμετρος, euasit λόγος ἑμμετρος μύθους περιέχων. Ita ea, quae laxius et uulgo accepta, uersus faciendi arte continebatur, angustius ac pressius, simulque eximie, ac si natiuae originis replicemus memoriam, ἀκρίτως, sin eruditorum sequamur iudicia, κυρίως sumpta, non nisi carmen cum imitatione coniunctum agnouit. Ita constitit demum, eorum numero habendam esse poeticen, quae uocantur ἀπὸ ἐνὸς πρὸς ἓν, siue πρὸς μίαν φύσιν, et gradibus distinguuntur. Igitur, rei dignitate in maius meliusque prouecta, iure ualde tenui, et δευτέρως solum, poetae nomen mereri uisus est, qui orationem numeris tantum uincire sciret; ille uero πρώτως, ac proprio quodam singularique iure, idem sibi sumpsit, qui non modo numeris affringeret orationem, et poetico spiritu carmen excitaret, uerum etiam uera scite fictis imitaretur. In quam sententiam Plutarchus, et alii ueterum, docuerunt, imprimisque Aristoteles, e quo, ne alia commemoremus, supra recitauimus, si quis omnia miscens metra, imitationem non adhibeat, eum poetam non esse habendum. E quo poetarum discrimine, lege hac constituto, consequabatur, poetam prioris generis, qua solum carmen condit, de re qualibet agere posse; quorsum Tullium potissimum respexisse putem; posterioris uero generis poetam, et eximia insignitum appellatione, actionum effictionem cum imitatione per commenta, siue quae dicunt Graeci μιμήματα,

tractare. His ita constitutis, damus quidem, ea notione, qua laxius quemuis artificem carminis appellamus poetam, plurimos esse poetarum, neque ullum eorum, quos supra exposuimus, omnium nominis huius usu fraudari posse: sed electo accuratoque nominis eius usu, quo simul illa comprehenditur imitatio, exiguum poetarum numerum, et eorum, quos recensuimus, paucissimos inueniri, cum uiris, doctrinae huius peritis, et ratione fultris, merito pronunciamus. Quo fit, ut nemini simus fraudi, siquidem plurimis generale poetarum nomen, ipso etiam poesios genere distinctum, quod a tot retro seculis tributum est, relinquamus: per paucis autem honoris eius, quem magnis, et supra captum uulgi eminentibus, ingeniis in eminentis forma operis constituerunt eruditi, fructum imperitiamur. Atqui horum postremi sunt demum illi, quos hoc loco cum intelligentibus et prudentibus doctrinae huius existimatoribus requirebamus. Eodem, quod supra iecimus, fundamento subnixi, colligimus, si poeta uulgari, et latius patente, consideretur notione, nihil omnium omnino rerum fore, quod uersibus mandare non queat: sin, artato nominis usu, eximie capiat, in iis tantum argumentis elaborare debere, quae in actionibus imitationi fictionique faciant locum. At cum rerum diuinarum ita saepe comparata sit ratio, ut fictio earum et sanctitati, quae omnem respuit fucum, repugnare, et auctoritatem commentis eleuare, et splendorem, qui falsum non expectat, sed suo et diuino collustratur lumine, obscurare magis, quam illustrare, uideatur: ne harum quidem omnes illius, quam persequimur, poesios argumento satis accommodatas esse, comperimus. Illas res diuinas intelligi uolumus, quae mysteriorum recessus complectuntur, et diui-

diuinitatis causam in ipsa praestantia sui et altitudine recondunt, nec ratione comprehenduntur, sed fide attinguntur, quarum perfectionem fastigiumque nec cogitando consequi, neque dicendo exaequare, queas. Adeo ut, quicquid rebus tantis, tamque arduis, addideris, id, si quo humani commento ingenii nitatur, eas non augere, sed minuere, uideatur. Cuius generis argumenta habent, qui hymnos scribunt: quos, aut ego magnopere fallor, aut prudentes sincerique iudicii homines sentiunt, nihil magis, quam moratae orationis, uirilisque sententiae, grauitatem decere. Cetero qui non est ambigendum, quin illarum rerum, quas hominum manibus administratas, sacrarum memoriae literarum tradi uoluit Deus, ratio non minus eximiae poesi materiam sat commodam praebere possit. Horum operum quaedam et posteris reliquit antiquitas, et recentioris aetatis industria peperit: quorum tamen alia, ut fit, aliis meliora sunt, pauca certe illas scribendi leges seruant, quas in argumento ciuili praestantissimi natum secuti sunt, et quibus poetae praestantiam honoremque peritissimi iudices definierunt. Consimilem laborem iuuenis suscepit purpuratus pater, Perronius, Mosaida scribere ingressus, quae iter Israelitarum, et profectionem ex Aegypto, continebat. Opus autem bene instruxit ac digesit, quando ex lege poematis epici res gestas unius tantum anni selegit, ordinemque occultauit atque inuertit. Intellexit etiam, affore sibi, quae copiosius diceret, tanquam de magis Pharaonis, de transitu maris rubri, et reliquis compluribus, idque salua et integra sacri codicis maiestate, quae nulla mendaciorum labe contaminaretur. Sed coepto destitit, ueritus, ne opus aggredereetur, cuius expolitio integrae spatium uitae uideretur exigere, Virgilio exemplo, qui Aenei-

Aeneidos limandae studio uitam transegit, necdum ea, quantum uellet, perculsa, decesit. Quae quidem conata, dolendum est, perfecta non fuisse, ab illo praesertim uiro, qui aliis exemplum scribendi prodere poterat, magno praeditus ingenio, et literarum consecutus fastigium, narusque omnis sapientiae, et rei poeticae intelligentia, qua gratiam apud Henricum, huius nominis tertium Galliarum Regum, inuit, inter principes aetatis suae relatus, documento denique futurus, ad quantam dignitatem siue natalium splendore opumue praesidio ingenium peruenire queat, ut tradit Gramondus Historiar. Galliae lib. III. Tanto minus nobis obest Stoicae iudicium familiae, quae cum poesin uocauit opus significandi uipraeditum, quo rerum diuinarum humanarumque imitatio continetur: poesin ea cepit amplitudine, qua supra dedimus, poetam de re quauis tractare posse. Sicuti enim e Cicerone lib. II. de Off. cognitum est, eos philosophiam diuinarum humanarumque rerum scientiam didicitasse: ita liquet hoc loco, eosdem poetis, laxius acceptis, tractandae omnis philosophiae potestatem fecisse. Nam poesin ea sumebant notione, qua, ultimis Graeciae temporibus, uti testatum faciunt Maximus Tyrius Dissert. XXIX, et Fabius Instit. Orat. lib. I. cap. X. poetae et philosophi iidem erant, et una docendi ratione differebant. At quicquid huius generis largiti sunt illi, idem pari liberalitate supra largiti sumus, nec poetam quemlibet, sed eruditorum iudicio definitum, et comprobatum quaerimus, eiusque proposito hominum demum actiones, et quae ingenio poetae magis perfici possint, conuenire iudicamus. Ex quo perspicuum est, rerum diuinarum decus gloriamque non omni omnino poesi adimi, et perdede-

dedecus ignominiamque auferri, sed poesi excellentius dictae in laude ponendum esse, quod rerum, quae humani modum ingenii excedant, argumenta simplici, fabularumque experti, relinquat poesi, ipsa uero quid exquirat, in quo expoliendo, et quoad eius fieri possit, cunctis absoluendo numeris, citra improbae et noxiae falsitatis iniuriam elaborare possit

Quodsi, uti speramus, effectum dedimus, poesi laxius sumtae rem quamlibet, sed eximie appellatae, actiones propositas esse: eadem constabit opera, Crypsin Poeticam non alibi quam in actionibus, occupari. Nam quod poesis haec, per excellentiam nominata, deligit et pertractare constituit, id ordinat demum et ingeniose disponit Crypsis, et inducta singularis artificii forma, distinguit a uulgaribus ingeniorum inuentis, et perite ad finem, poetae praestitutum, componit. Sicuti autem poesis, de qua loquimur, non unius eiusdemque generis actiones persequitur et tractat: ita Crypsis etiam actionum unam principem, alias secundarias, habet, quas instruat apte et contexat. Ac princeps quidem actio est, cuius explicandae causa negotium scribendi suscipit poeta, ad eamque omnes consilii rationes refert, adeo ut, quae deinceps, extra huius posita fines, ei intexantur, eius uel illustrandae, uel commendandae gratia proferantur. Haec autem actio una, perfecta et integra, et magnitudinem habens aliquam, esse debet. Philosophus *πρᾶξιν μίαν, τελείαν ἢ ὅλην, καὶ μέγεθος τι ἔχουσαν*, uocat, Poet. cap. VIII. Alio item loco *μίαν πρᾶξιν, ὅλην ἢ τελείαν, ἔχουσαν ἀρχὴν, ἢ μέσον, ἢ τέλος*, cap. XXIII. Alibi *τὸ ἴδιον* uocat, et ab Episodiis distinguit, cap. XVI. extremo. Sed unam dicimus actionem, cuius partes apto quodam, et naturali, uinculo inter se nexae, unam efficiunt,

D

atque

atque ad unum certe directae ac relatae finem, ita inuicem coniunguntur, ut unam ex altera consequi uel necesse sit, uel probabile, ac uel una detracta, et traiecta, omnis actionis compages dissoluatur. cap. X. Perfecta uero et integra est, quae habet initium, medium, et finem, quemadmodum Aristoteles ipse, cap. IIX. exponit. Ac primum quidem cum habet, habet id, quod necessario non sequitur aliud, et post quod aliud esse, aut fieri debet: cum alterum, quod post aliud, et post quod aliud est: cum tertium, id quod necessario, uel ut plurimum, post aliud esse debet, adeo ut post illud nihil restet. Quas quidem partes, bene docet Horatius, inter se arte deuinciendas esse, ne primo medium, medio uel inum, discrepare uideatur, Epistola, quae extat ad Pisones, et uulgo de arte Poetica inscribitur, u. 152. Ad extremum magnitudinem habet, quae quodam rerum ambitu continetur, neque amplo nimis, neque angusto, ita ut partes illae nec nimium dilatatae, amplitudine sua memoriam fatigent atque obruant, nec contractae nimis, exilitate sua eandem fugiant et eludant. Etenim ut corpus illud demum agnoscimus pulcrum, quod nec magnitudine sua modum excedit, nec paruitate ac tenuitate deficientis naturae uitium prodit: ita eam laudamus actionem, cuius constitutio et fabrica prudens quoddam iustumque partium temperamentum ostendit, et certa illarum consensione mensuraque continetur. Actioni sane magnitudo adsit, necesse est, quo habeat poeta, in quo exerceatur, et patefacto ingenii spatio, excurrat. Verum tamen huic termini, quibus coerceatur, defigendi sunt, ne latius euagandi uiam sibi faciat, sed in certum recepta tramitem, intra commodum sui conspectum consistat. Quod ni fiat, fiet uitium, quod rei Poeticae doctor *λίαν μέγα, καὶ ἐκ εὐσύνωπτον*, dixit cap. XXIII. Id

Id uero docuit Aristoteles, nec tamen ex suo unius sensu deprompsit, uerum ex Homero didicit, quem exempli loco habuit propositum, cum ad tradendum poetices studium aggredetur. Nam cum aliis poeticae laudis partibus summum uatem ceteris, qui ad illud ingenii fastigium non aspirarunt, longe multumque anteponat: tum eius iudicium in seligenda actione singulare agnouit; et diuina quadam laude affecit, cap. XXIII. Quod quidem quam probe faciat, ipsius peruestigatio Homeri nos admonabit. Ordiamur ab Iliade, cuius aetatem in dubitationem quidem uocatam esse, commemorat Eustathius, sed antecedere Odyssaeam, l. 2. Ver. Hist. testatur Lucianus. Ea uero commemorat, Achillem, in Agamemnona, erepta Briseide, ira incensum, pugnam aduersus Troianos detrectasse, eaque re Graecis multum malorum intulisse, tantisper dum, Patroclo a Troianis caeso, cum Agamemnone in gratiam redierit, et coniunctissimi hominis mortem ulturus, inierit proelium, Hectoremque, a quo amicus interierat, obtruncarit. Argumento uerbis his concepto, unam omnino actionem inuenimus, eamque non tam φυσικῶς, quam ἠθικῶς, est figillatim ποιητικῶς, spectatam. Haec autem Aristoteli est ἡ πρὸς τὸ αὐτὸ συντείνουσα τέλος, loco supra laudato. Nam siue poetae stetit, in heroe hoc suo magni ducis exemplum effingere, quemadmodum ueterum multis, in iisque Eustathio 11. pag. V. et nobis semper, uisum est: siue ei constitutum fuit ac deliberatum, docere, quantae sit calamitati dissensio sociorum et discordia, sicut Torquatum Tassum, accepimus existimasse: utrobique succurunt caussae, quibus ducti, unam tantum actionem agnoscamus. Etenim si priorem amplectamur sententiam, non imperite facturus uidebatur poeta, si quidem ostenderet, quantum herois sui et absentia nocere, et praesentia prodesse Graecis pos-

DE CRYPSI

fer. Vtrumque certe eo pertinebat, ut, cladibus ultro citro-
que illatis, constaret, quantum esset praesidii in una eius
uirtute et ope constitutum. Prius uero quo demonstra-
ret, caussa quaedam secessionis, ab exercitu faciendae, quae-
renda erat. Quam Agmemnon, ablata Briseide, praebe-
bat. Hac enim iniuria ignominiaque offensus heros, e
castris excessit, et in solitudinem profectus, abstinuit pu-
gna. Achille absente quietoque, neque Agamemnonis
auctoritas, nec prudentia Vlysis, nec Nestoris eloquen-
tia, nec ceterorum fortitudo Graecorum, impediabant,
quo minus Troiani, tanquam submoto Graeciae propu-
gnaculo, in hostes facerent impetum, eosque, multis attri-
tos cladibus, debilitarent, duce potissimum Hectore, qui
multos Graecorum confecerat, ipsum etiam Patroclum,
Achilli amicissimum, contrucidarat. Haecenus male rem
gesserant Graeci, et magnam belli iacturam fecerant, et,
quorsum tandem res esset euasura, ualde timebant, deserti
ab Achille suo, cuius uel unius manu et defendi, et defensi
uincere potuissent. Quo igitur aperiat Poeta, quantum
momenti situm sit in Achillis auxilio, circumspicit alia, et
subiungit. Hac mente submissus heroi nuncius refert
caedem Patrocli: commemorat periculum, quod adierint
Graeci. Achilles nuntio tam tristi commotus, reuertit ad
exercitum, redit cum Agamemnone in gratiam, fugat ho-
stes et dissipat, ipsum ducem Hectora caedit, unusque et
solus res gerit, quas omnes Graecorum proceres, omni-
bus adiuti copiis, gerere non potuerunt. Atque haec qui-
dem cuncta cum ad unum finem docendae magnitudinis
heroae collineent, ob eamque caussam alia ex aliis elici-
antur, et cuncta arctis inter se uinculis colligentur: con-
ficiamus, licebit, non plures una actiones in Iliade extare.

Sin

Sin posterioris opinionem generis secuti, statuamus, quam exitiabilis sit inter socios discordia, exponere poetam de-
 cresse: ante omnia exquirenda erat causa, qua, distractis
 partium studiis, animi exulcerarentur. Eam uero affere-
 bat ignominia Briseidos, ab Agamemnone ereptae, quam
 tam indigne ferebat Achilles, ut, odio in Agamemnona in-
 citatus, ab exercitu digrederetur, seque in solitudinem
 conferret. Itaque neque Agamemnon Achilli, neque A-
 chilles Agamemnoni, cedendum putabant. Quo fiebat,
 ut horum dissensio, causae communi permultum noceret,
 quorum consensio, animorumque, et consiliorum, coniun-
 ctio, eam plurimum iuuare potuissent. Exinde hostes rei
 gerendae tempus nacti, Graecos adoriuntur, et multis
 cladibus affligunt. Hactenus docuit Poeta, quantum illo-
 rum disidia obsint, quibus, studiorum consiliorumque so-
 cietate coniunctis, communis agenda sit causa. At fic-
 uti res contrariae, cum e regione sibi opponuntur, magis
 clariusque explicantur: ita conuenienter instituto factu-
 rus uidebatur poeta, siquidem concordiae commodo di-
 scordiae incommodum illustraret. Interempto igitur Pa-
 troclo, quem egregie dilexerat, regreditur ad exercitum
 Achilles, et expiata offensae causa, cum Agamemnone in
 gratiam restitutus, in proelium uadit. Extemplo, conuersa
 hostium fortuna, Troianorum copias disiecit, et magna il-
 lorum edita strage, ipsum prostermit Hectorem, eiusque
 caede et mortem amici ulciscitur, et fortunam Graeco-
 rum collocat in tuto. Quae quidem cuncta cum non se-
 cus, ac superiora illa, ad unum, quem exposui, finem con-
 tendant: ne hic quidem plures una actiones inueniri, li-
 quet. Nihil enim officit auctoritas Horatii, qui Home-
 rum Troiani scriptorem belli uocauit, I. Epistol. II. quae ad

Lolium exarata est, et multum reconditae doctrinae comprehendit. Venusinum certe uatem, constat, ad libri totius ambitum, non ad principem tantum actionem, spectasse. Etsi enim per episodica, quemadmodum infra demonstrabimus, multa inferuntur, quae belli, ad Ilium gesti, plures res actionesque complectuntur: una tamen actio principatum tenet, ad quam reliquae omnes, tanquam ad metam scribendi et scopum, amplificandi, exornandi, et delectandi causa, referuntur. Neque eo secius Homerus, cum integri huius operis, pariter cum episodiis considerati, rationem haberet, non Achilleida, uti postea Statius, sed Iliada, inscripsit. Audiamus Thessalonicensem antistitem, eundemque pereruditum Poetae enarratorem. *ταύτην τὴν βιβλὸν συλληπτικώτερον Ἰλιάδα ἐκάλεισε. καὶ οὐτε ἀπὸ εἰνός τινος, ὡς εἰάν Ἀχιλλεία, ἢ τι τοιοῦτον ἐκαλεῖτο, οὐτε δὲ τοὺς Ἰλιεύς ὡς δηλαδὴ τὰ τῶν Ἰλιέων μόνων περιέχουσαν κακὰ ἀλλ' ὅτι περιέχει τὰ κατὰ τὴν Ἰλίον συμπέσοντα, ἥτοι τὰ Τρωϊκὰ* Prooem. Horatius agit uel ipsum illud nomen, quod Poësis praeferebat Homerica, sequi poterat, salua quidem actionis primariae simplicitate, cui commemoratio rerum Troianarum, *ἐπεισοδικῶς* facta, fraudi non erat. Quod cum praeclare intelligeret Aristoteles, Iliadi unam tantum actionem cap. X. et *λόγον συνδέσμων ἓνα*, cap. XX. tribuebat. Immo uero non desunt, qui Homero in praecipua quadam laude ponant, in eius tam Iliade, quam Odyssea, non unam modo actionem animaduerti, sed unius etiam, cum et Achilles, et Vlysses foli omnia face-re uideantur. Sicuti uero una, ita integra etiam, et perfecta, actio in Iliade compareret. Etenim si haec illa demum est, quae initio, medio, et fine, constat: dubitari non potest, quin talis prorsus illic inueniatur. Vtram
liber

libet illarum, quas ante oculus posuimus, opinionum sequaris: re diligentius expensa, sic statuendum putabis. Fac, Poetam, id sibi datum esse negotii, credidisse, ut magni ducis imaginem expressam daret. Eo, ut dixi, multum intererat, declarari, quantum Achilles et absens noceret, et praesens coramque prodesset. Quo igitur, relicto exercitu, abscederet, pugnaque desisteret, causa indignandi opus erat, quam Briseis, per uim contumeliamque, missis ab Agamemnone praekonibus, erepta, suggerebat. Hac enim submota, Thetidos ammonitu matris, pugnandi consilium abiiciebat Achilles, et offensus iniuriis, luctuque perculsus, ab exercitu secedebat. Hoc igitur initium actionis, idem principium cladis, qua Graeci, effusis Troianorum uiribus, afficiebantur. Dum abest Achilles, et, conseruata ignominiae memoria, discruciatum animi, caedes utrinque fit, sed maior Graecorum, et tanta, ut in praesentissimum ultimumque discrimen adducantur. Hoc uero medium actionis infelix et calamitosum, quo desiderata est Achillis uirtus, tot malis periculisque depellendis unice suffectura, nec prius recuperata tamen, quam Patrocli, amicissimi hominis, casus renuntiaretur. Cuius ulciscendi ardore inflammatus Achilles, arma capit, et reconciliatus Agamemnoni, in hostes inuehitur, ac singulari fortitudinis exemplo rem gerit, ipsum etiam Hectora caedit. Ita uero breui commutata utrobique fortuna est, et Graeci, ope herois sui, ex malis his sese emerferunt, ac, deiecto Hectore, triumpharunt. Troiani uero, in calamitates coniecti, amissam incolumitatis et salutis spem in perditu ducis iactura deslerunt. Hunc talem rei gestae finem habet actio, quo meliorem habere non poterat, propterea quod tali

for-

fortitudinis exemplo finitur, quod herois magnitudinem exaequat, et ipso optato rei exitu bene feliciterque terminatur. Iam finge, Poetae in animo fuisse, docere, quantum dissidia focis obesse possint. Hoc enim quibusdam eruditorum uero uidetur similis, quando ipse Homerus iram indignationemque operis initio praefatur ac proponit, eandemque perniciosam ualde, et contentione, qua Agamemnon atque Achilles diffederint, oriundam. Laudi sane ducit et Homero, et Virgilio Fabius, quod breuiter et perspicue summam rei, quae cognoscenda sit, indicarint, Inst. Orat. Lib. IV. cap. I. Idem Themistio, qui Homeri per diligen- acri iudicio cuncta eius momenta expendebat, uisum est, cum illum *πρωτην τῆς ἔργου* Orat. III. uocauit. Quam in sententiam in argumento operis Fr. Portus Cretensis notat. *Illud etiam non est praetermittendum, actionem unicam, in qua poema debet uersari, ut docet Aristoteles, iram esse, cetera episodica.* Eadem mente Horatius Achilli tribuit characterem iracundi, inexorabilis, exortis, qui iura sibi neget nata, nihil non armis arroget, eumque aequabili ratione conseruandum esse, monet. Nec uero minus actioni perfectionis et integritatis suae ratio constabit. Nam dissensionem indignatio ereptae Briseidos parit. Qua motus Achilles, armis positus, digreditur ad naues. Hostes, submoto ab exercitu Achille, rei gerendae occasione usi, Graecos concidunt, et prope ad desperationem adducunt. Nihilominus Achilles, offensae tenax, in proposito uindicandae iniuriae animum aduersus Agamemnonem obfirmat, licet Agamemnon Vlyssen, Aiacem, et Phoenicen, legatos ad eum mittat, nec multa solum dona, sed suam etiam filiam despondendam, polliceatur. Postea, plurimis Graecorum caesis, ipso etiam Patroclo interfe-

terfecto, ulciscendi cupiditate flagrat, et reductus cum Agamemnone in gratiam, cum hostibus manum conferit, ac uictis eorum copiis, ipsum confodit Hectora, magnoque Troianorum incommodo, prosternit. Est igitur absoluta et integra quaedam actio, cuius initium et medium Graecis, Achille irato, calamitosum fere et pestiferum fuit, extremum tandem, reconciliato eodem, fortunatum, planeque ad gloriam insigne. Tanto minus assenserim uiro, Gallici nominis clarissimo, cuius obseruationes in Homerum et Virgilium, eruditae cetera, extant. Contendit enim, iram istam reuera initium habere, sed fine et medio destitui, propterea quod ab alia ira, quam caedes Patrocli contra Hectora excitauit, superetur atque eiiciatur. Ita uero tuas esse iras, priorem ob amissum amicum, alteram ob ereptam amicam p. 35. Ex quo collegerit quispiam, plures quoque actiones ibidem inueniri. Ego uero ex sententia illius praefstruo, quod eruditissimo uiro supra probari uidebatur, monstrare Homerum uoluisse, quantum calamitatis inter socios discordia creare possit. Id si ita est, operae pretium facit Poeta, cum irarum illarum altera, quam amicae abstractae dolor incenderat, ad declarandam discordiae pestem utitur, alteram uero, quam amici caedes commouerat, ad demonstrandam concordiae utilitatem, qua ipsa discordiae pernicies magis illustratur, componit. Nihil fecius una manet actio, licet partibus constet, cum omnes hae partes ad unum, quem praediximus, finem coeant et constringantur. Vere enim et pulcre praecipit G. I. Vosius Instit. Poetic. lib. I. cap. IV. cum una dicatur actio, adeo non excludendam esse, quae e pluribus conflata sit partibus, ut potius talis requiratur, propterea quod actio tota et absoluta intelligatur, totum uero

E

e par-

e partibus componatur. Quod autem idem maxime criminat Homero, reliquam eius poematis partem nullo cum ira ista uinculo deuinciri, ipsum Poetam decem et octo librorum spatio de ea ne cogitare quidem, qui, propositionis et consilii sui oblitus, nil nisi oblidiones, proelia, impetus necopinato factos, concilia Deorum, et alia omnia loquatur: id uero iniquius dictum mihi uidetur. Crebram enim Poeta irae illius mentionem iniicit, et nunc cladis, a Troianis illatae, culpam in eam confert, nunc eius leniendae consilium inicit, modo illius acerbirati irascitur, interdum unam Achillis opem Graecis exoptat.

Quorsum attinent illa, Ιλ. κ. ἀλλὰ μιν ὡς κήδεσι μοχθήσειν καὶ πλείοσιν, εἶπεν Ἀχιλλεύς ἐν χόλῳ ἀγελαεῖο μεταστρέψη Φίλον ἦτορ, Ιλ. λ. Νῦν ὡς περὶ γούνατ' ἔμα' ἐπ' ἔειπαι ἀχαιοὺς λισσομένους. χρεῖώ γε ἰκάνεται οὐκ ἐπ' ἀνεκτός. Ιτ. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς ἐδῶλος ἑὼν Δαναῶν οὐ κήδεσσι, οὐδ' ἐλευαίρει Ιτ. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς οἶος τῆς ἀρετῆς ἀπονήσεται. Ιτ. τίς δ' οἶδ' εἶπεν αἰσὸν δαίμωνι θυμὸν ὀργίνας, παρεπ' ἄν' Ιλ. ν. ἀλλ' εἶδῃ καὶ πάμπαν ἐτήτυμον αἰτίος ἐστὶν ἠρώσατρείδης εὐρυκρείων ἀγαμέμνων, ὅνεκ' ἀπήτημίησε ποδώκεα πηλείωνα. Ιλ. ξ. Ἀτρείδῃ, νῦν δῆπου Ἀχιλλῆος ὀλοός κῆρ γηθεῖ ἐνὶ στήθεσσι, Φόνου καὶ Φύζαν ἀχαιῶν δεσπομένου. Ιτ. ἀλλ' ὁ μὲν οὐτῶ φησὶ καὶ εὐχεται ὅνεκ' Ἀχιλλεύς νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῆσι μένει κεχολαμένῳ ἦτορ' Ιλ. π. ἀλλὰ τὸδ' αἶνον ἄχ' ἔκραδιῃ καὶ θυμὸν ἰκάνει, ὅπασότε δὴ τὸν ὁμοῖον ἀνὴρ ἐθέλησιν ἀμείρσαι, καὶ γέρας ἄψ' ἀφελέσθαι, ὅ, τε κρᾶτει προβερθήκει. λιπὼν ἄχ' ἔτομοι ἐστίν, ἐπεὶ πάθον ἀλγεα θυμῶ Ιλ. σ. ὡς εἰς ἔκτε θεῶν ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιο, καὶ χόλῳ, ὅστ' ἐφῆκε πολὺ φρονά περ χαλεπήναι.

Omitto reliqua, quum ex iis, quae protuli, liquido constet tantum abesse, ut Homerum irae istius, qua in Agamemnona ferebatur Achilles, obliuio ceperit, ut potius eius memoriam semper, et ubique, fere renouarit. Itaque Poeta, ubi reprehenditur tam grauiter, cum maxime mihi laudandus uideretur, qui ipsa operis propositione pollicitus enarrationem malorum, quae Achilles indignatio pe-

pererit, ab exercitu heroem seducat. Quo destituti Graeci, affliguntur cladibus, et multis rerum difficultatibus impediuntur, quae demum uera illius irae effecta haberi debent. Interea passim eiusdem memoria refricatur, quam aut ipse interdum Achilles, aut plerumque alii Graecorum adhibuerunt. Adeo ut ad Achillem rerum summa referatur ubiuis locorum, eoque irato, Graecorum; mitigato uero, Trojanorum, salus periclitetur. Summo igitur iudicio, et tecto quodam, eodemque insigni, scribendi artificio usus, in proposito recte sibi constitit, ubi uel nexus partium, uel instituti recordatio, indignius ab illo desiderabatur. Quodsi meminerimus, in Iliade ad unum quendam finem omnia spectare: tanto minus dubitandum fuerit, quin ibidem actio etiam, bene conspicua magnitudine praedita, reperiatur. Etenim hic demum scopus, omni argumento fixus et statutus, fines ambitumque describit, et leges dat actioni, ne aut citra, aut ultra decoram magnitudinem consistat, sed ut, suis circumscripta terminis, conspici facilius, et memoria teneri, possit. Quo quidem seruatae laudis exemplo admirationem homero excitat Aristoteles, eumque ceteris antefert, qui non historiam belli perfecutus sit, sed unam eius partem amplexus, multis, quae inseruerit, episodis coeptum opus dilatarit. cap.

XXIII

Ab Iliade transeamus ad Odysean, et uideamus, qua tandem cura haec, quas diximus leges, sequatur. Vlysses, multis annis periculosa peregrinatione consumptis, ab Alcino, Phaeacum rege, hospitio quidem recipitur, eius tamen, dum abest, bona fortunaeque ab arrogantibus Penelopes procis dissipantur, adeo ut ipsi etiam Telemacho insidiae struantur. Qui dum fu-

E. 2

ga

DE CRYPSI

ga salutem petit, et patrem peregre quaerit, Vlysses, superatis errorum difficultatibus, domum reuertit. Quibusdam suorum agnitis, laetatus, adoritur ceteros, et caesis interfectisque inimicis, acceptas ultus iniurias, bene rem gerit. Hic Numenius Vlyssen interpretatus est alium quemcunque, qui mundi generationem transeat ordine, et eo demum perueniat, ubi nec tempestates, neque iniurias maris, perpetiatur, non abnuente Porphyrio, qui explanationi huic non parum fauere uidetur, lib. de Ant. Nymph. Scriptor, tacito nomine, incertus, qui errores Vlyssis in moralem explanat sententiam, et a Conrado Gesnero editus est, undecim erroribus non incite expositis, in extremo, Homerum, contendit, Vlyssis persona hominem, uoluptatis irretitum illecebris, qui, cognitis uitae suae miseris, ad temperantiae, et boni moris, studium non sine suspiriis redire uelit, exprimere studuisse. At, qui potior nobis auctor erit, Horatius, I. Epist. II. docet, id egisse Poetam, ut in Vlysse proponat exemplar, unde perspiciatur, quantum uirtus et sapientia efficere possit. Atque hunc talem ipsos etiam Stoicos iudicasse Vlyssen, cum sapientem dixerint, inuictum laboribus, et uoluptatis contemptorem, uictoremque terrorum omnium, auctor est Seneca cap. II. de constantia sapientis. Id si ita est, subest causa, quamobrem in Vlyssaea unam tantum actionem, eandemque principem, agnoscamus. Nam cum omnia, quae in ea dicuntur, ad unum, quem praefruimus, finem uertantur et contendunt: cogitando facile assequimur, ex iisque, quae supra differuimus, recordamur, non plures una actiones hic esse constituendas. Enimuero Vlyssi, qui sapientiae documentum dare debuit, conficiendum etiam fuit cum aduersa fortuna, quo uirtutis eius uis et splendor e media cala-

calamitatis caligine eluceret, et felici rerum exitu comprobaretur. Actus igitur erroribus, longe lateque peregrinatur, et instantia toties pericula nunc magnitudine animi et constantia uincit, nunc ratione consilioque depellit. Tantisper, dum ab Alcino, Phaeacum rege, susceptus, et nauibus acceptis, deuectus, ad suos redit. Et si uero tot mala pertulerat, quot hominum quisquam perpeti posse uideatur, cuius uxor domi procorum molestiis distringebatur, bona ab iisdem consumebantur, filius, uitaque ipsa, in discrimen identidem adducebatur: tot tamen tantisque rerum difficultatibus non succubuit, sed praesenti restitit animo, et omnes demum, disiectis caesisque hostibus, fortissime superauit. Hoc enim illud est, quod eum Horatius *rerum undis immerisabilem* appellet, et declaret omnibus, sapientiam multis quidem, iisque grauisimis, rerum incommodis saepe numero impediri, sed consilio corrigere casus, et tricas negotiorum iudicio explicare, propulsatisque fortunae iniuriis, quod ad perniciem cogitarum erat, ad salutem conuertere, inuictam ad extremum amplissimum agere triumphum. Ita uero cum omnia ad unam quandam metam collineent, non est dubium, quin una in Odyssaea actio inueniatur. Ibidem uero, haud secus atque in Iliade, actionem integram, et absolutam, inuenimus. Nam, Ilio exciso, procul patria diuagatur Vlyses, et Neptuni, Polyphemi caedi irascentis, offensa exagitatus, in Calypso insidias incidit. His diu detentus, demum aegre dimittitur, et amisissis sociis, iactatur maritimis, ac tempestate disiectus, identidem periculo capitis offertur. Ad ultimum Phaeacum nauibus in patriam perlatus, suos recipit, et hostes caedit ac profligat. Huius igitur erroris initium molestum fuit, et periculi plenum,

E 3

fed

sed multo periculosius, et laboriosius, medium, finis uero peroptatus. Atque insigni adeo prudentiae integrae exemplo docuit Vlysses, uirtuti quidem non deesse incommoda, uerum eam in omni fortunae uarietate sibi constare, et, prudentia duce, omnem calamitatis impetum infringere, ac seruatam ex mediis fluctibus procellisque, in portum inuehi, tutamque praestari. Quod si ad unum finem conspirant omnia, conficiamus, licet, hoc magis memoriae legentium consuli, seu illud *συννημονεύον* teneri, eoque magis aptae magnitudinis laudem conseruari. Ac profecto actio, quam Odyssea complexus est Poeta, certae cuiusdem magnitudinis mensuram implet, certo ambitu, definitis denique trium generum terminis, continetur. Qui enim Vlyssen Troia deduxit ad Ogygiam, eundem per Phaeacum terras in Ithacam reducit, eiusdemque laborum et acerbis, quae cum meliori rerum euentu commutabantur, finem ostendit. His ita constitutis, disfidemus a Paulo Benio, uiro cetera erudito, qui in sermonibus Academicis, super Homero et Virgilio habitis, duplicem in Odyssea fabulam deprehendere uisus est. At, ne aliorum iudicia eruditorum uiri huius auctoritati obiiciamus, melius fecisset, si finem, Homero propositum, et commonstratum ab aliis, reuocasset in memoriam, ad eumque singulas poematis partes conformare instituisset. Futurum certe erat, ut, re solertius excussa, unam tantum fabulam, consentientibus doctorum suffragiis, Vlyssaeae tribuendam putaret. Benio circumspectius quidem iudicat uir eruditissimus, cuius obseruationes in Homerum et Virgilium legimus, a nobis supra commemoratas. Multum tamen Poetae auctoritatem eleuat, cuius opus, uitio dedit, a peregrinatione Telemachi capere initium, et cum erroribus Vlyssis finiri, iter

iter uero Telemachi neque Vlyssis itineri respondere, neque ab actione principe seiunctum non esse, neque ullam occasionem reducendo Vlyssi praebere. Verum qui norunt, neruos atque artus esse sapientiae, nil temere credere, ii, cum ipsum euoluent Homerum, cognoscent facile, Poetam neque a peregrinatione Telemachi, quem altero demum libro educat domo, exorsum esse, neque cum erroribus Vlyssis desuisse. Contra ea ab ipso Vlysse orsus est, et in Vlysse desit, neque in erroribus eius, sed in ultione et caede procorum, in quos, malis in eorum capita conuersis, grauius animaduertit. Iter uero Telemachi, quod episodio constat, omnino ad Vlyssen pertinet, cum, ammonitu Palladis, Vlyssis exequiendi causa initum sit. Accum poeta statuisset docere, quantum malorum, errore locorum diuagans, pertulerit Vlysses: filius officium faciebat, quando patrem, cuius recuperandi spes facta erat, requirebat, eumque domum reducere conabatur. Qui cum patrem, quascunque obiret terras, neque explorare, nec adducere, posset: hoc magis Vlyssis magnitudo calamitatis, qua laborabat, perspici poterat, cum is non nisi Palladis, quae Phaeacum amicitiam conciliauerat, et Iouis auctoritate interposita, e malis emergere, et reuocari in patriam posset. Haec dum geruntur, illa Vlyssis curam suscipiebat, et absentis uxorem consolabatur, filium etiam seruare studebat, cuius saluti insidias collocari, non ignorabat. Ita uero ne opus quidem erat, iter Telemachi reducendo Vlyssi seruire, cum sufficeret, Telemachum ad reditum patris integrum, et periculi expertem, conseruari. Pallas, cuius tutela praesidioque stabat Vlysses, eum sibi honorem uindicabat, ut et patrem, et filium, e periculis seruasse diceretur. Cuius generis, tantum abest, ut quicquam uitio

uitio uerterit Homero Aristoteles, diligens, ut nihil supra, huius doctrinae iudex, ut potius Poetam exempli loco, quod sequerentur omnes, proposuerit, et uel ipsas artis poeticae praeceptiones exinde tradiderit ac formarit.

Homeri uestigijs institit immortale Latii decus, P. Virgilius Maro, ipso felicior Homero, quod hic neminem, quem imitaretur, habuit, ille uero et Homerum, et doctrinas Aristotelis, ex Homero concinnatas, et tot praeterea poetarum opera, euoluit, et, qua fuit iudicii facultate, expendit. Cuius quidem Aeneis, duodecim annorum labore scripta, etsi conditori omnibus absoluta numeris adeo non uidebatur, ut eius morientis iussu, nisi Augusti obstitisset auctoritas, combusta fuisset: tamen eruditorum animos expleuit tantopere, ut non desint, qui eam cum Scaligero ipsis Homeri uoluminibus iudicii laude anteponant. Tanto minus dubitandum est, quin in ea quoque compareat, id quod in Iliade, atque Vlyssaea, et quaesiuimus supra, et, quod sciamus, inuenimus quaesitum. Nam Aeneas, Troia euersa, in exilium ire coactus, multa adit pericula, ut externum prouinciae, a maioribus suis cultae, regnum, in quo res suas constabilire posset, quaerat, et multis laboribus terra marique perfunctus, in Italiam desertur, et hospitaliter a Latino excipitur, caesoque Turno riuali, cum Lauinia rerum potitus, florentissimi, quod unquam sol aspexit, imperii fundamenta iacit. Quod quidem opus, constat, Poetam, Augusto percarum, et ualde familiarem, eius hortatu aggressum esse, et per partes ei recitasse, figillatim librum sextum, pro cuius uiginti uersibus quinque aureorum milia recepisse fertur, neque Imperatori, cum cremari iusserit auctor, tam inuisum reddere potuisse, quin ab excessu eius Aeneida Varro et Tuccae recognoscendam permise-

miserit Augustus. Quod qui meminerunt, hi cum Seruio ad Aeneid. I. et Donato in uita Virgilio, contendunt, poetam, inito scribendae Aeneidos consilio, Romanae gentis, in primisque Augusti, honori seruisse, eumque originis nobilitate, ac rerum praeclare gestarum amplitudine, confirmare decreuisse. Nam ex Dionysio Halicarnassensi, Strabone, Plutarcho, tum ex Liuiio, et aliunde, constat, Romanos ab Albanis, Albanos a Troianis et Latinis, ortos esse, et gentem Iuliam, in eaque Caesarem, et Augustum, ab Iulo, Aeneae filio, ultimam generis sui memoriam repetiisse. Aliis, ad quorum numerum sese aggregat uir eruditissimus obseruationibus in Homerum et Virgilium, persuasum est, uerum poematis argumentum ad nouum quoddam imperium, in Latio fundandum, referri. Sunt praeterea, qui cum Nicod. Frischlino pertendant, Poetam diuino eodem opere uiri principis, et magistratum gerentis in republica, imaginem expressisse. In qua sententiarum uarietate intelligendum est, sicuti alioquin unius rei plures, sed dignitate dispares, esse fines possint: ita nullam obesse rationem, quo minus credamus, in uno quoque Aeneidos opere Poetam plures uno fines sequi potuisse. Itaque etsi inter cetera haud abnuo, Poetam, quicquid susceperit negotii, id ad Romanorum, horumque principis, Augusti, dignitatem, monumento quodam publico augendam, contulisse: tamen, si acrius contemplamur institutum Maronis, non difficile est intellectu, eum ad imperium, in Latio instaurandum, retulisse cuncta, eoque conditu Romanae genti, et quae huic praeerat, Iuliae cum primis familiae, immortalis nominis gloriam conciliare uoluisse. Etenim soluit e Phrygia Aeneas, iter facit, et regnum quaerit, saepe tamen spe excidit, ad extremum regnum in Italia condit, quod

F

is

DE CRYPSI

is postea tenet, a quo gens Iulia genus ducit. Quo pacto cum omnia recte cohaereant, et ad unum eundemque finem omnia spectent: unam etiam actionem, licet, perspiciamus. Sed profugit, ut diximus, euerfis patriae rebus, Aeneas, et regni alibi terrarum constituendi causa, longe lateque peregrinatur, et terra marique multa, perpeffu acerba, perfert, ac saepe ab exilio prope abest, quoad delatus in Italiam, ad spem melioris fortunae erigat animum, et, interempto hoste Turno, Lauinia, regnoque, potiatur. Quaedum referimus, eiusdem, quam unam diximus, actionis initium, quod fatali Troiae casu luctuosum miserumque fuit, medium, quod anceps dubiumque, et finem, qui optatorum summam attulit, commemoramus, eademque opera actionem integram, et perfectam, comprobamus. Ac cum Poeta Aenean, ruinis excidioque Troiae ereptum, per Siciliam, et cetera, ad quae appulsus est, loca in Latium deducit, eiusque cum uirtutes, tum res bello gestas, persequitur: certo quodam ambitu cuncta concludit, et constitutis trium generum terminis, actionem definit, eoque magnitudinem eius bene conspicuam, et memoriae commodo futuram, demonstrat. Eadem uero actio nec iustam magnitudinem, neque integritatem, habebit, si uerum est, id quod sermones, Scaligeri nomine inscripti, asseuerant, Poetam, Homeri exemplo, quatuor et uiginti libros, nisi fatum prae-ripuisset consilium, scripturum fuisse. Idem, fateor, memoriae prodidit, quem secutus est Scaliger, Tib. Claudius Donatus, fuisse, qui putarint, Poetam, si uitam produxisset, quatuor et uiginti libros ad Augusti usque aetatem componere, et alia quaedam stricim attingere, res uero ab Augusto gestas summo studio curaque perscribere, consti-

tuisse. At recenset tantum opinionem aliorum uitae Virgilianae scriptor, quam licet approbaret, nihil tamen auctoritate sua nos moueret, quam eleuari posse, haud dubie cognoscemus, si meminisse uelimus, eodem auctore, M. Ciceronem quosdam eius uersus audisse, eosque admiratum, totam ab initio Eclogam reuocasse, ac repetendam curasse, eaque ad finem perducta, Poetam alteram magnae Romae spem uocasse. Id uero perperam dictum esse, et bene subducta temporis annorumque ratio contuincit, et secundum alios eruditissimus sodalis Ignatianus, Fr. Vauasfor pereleganti de ludicra dictione libro, p. 172. diligenter animaduertit. Quo fit, ut nihil nobis obsit, neque Donati huius commemoratio, nec contrarium cuiusque iudicium, modo recogitemus, Poetam casu Turni, ad quod instituerit animum, consecutum esse, ob eamque rem pariter cum fine ipsam quoque actionem commodum terminari. Qua inductus caussa doctissimus uir, cuius obseruationes in Homerum et Virgilium identidem commemorauimus, Maronem laudat, cum Homerum uituperet, eumque contendit, peccaturum fuisse, si pedem protulisset ultra, neque istic uestigium fecisset, p. 88. Quod cum minus animaduernerent uiri quidam docti, Maronem supplere confidentius ausi sunt, in iisque C. S. Villanoua, qui Aeneida libro decimo tertio auxit. Quod quidem institutum cum probetur Auctori Journal des Sçauans, Anno cl. l. CXCVIII. XX. p. 363. opinatur idem, conuenire inter eruditos, poesi hanc Virgilianam ultimam manum non recepisse, eidemque funebrem Turni pompam, connubium Aeneae, ab eoque et bella in Italia gesta, et leges ibi latas, abesse. Sed, qui fateamur, extremam poetae limam ad expolitionem operis non accessisse, contende-

dimus tamen cum aliis, quae hic desideret uir doctissimus, ne expectanda quidem a tanti poeta iudicii fuisse. Ac cum una tantum actio poetae, uti supra demonstraui, proposita esse debeat, legem hanc uiolasset Maro, siquidem duodecim Aeneidos libris reges Albanos ad Amulium usque, resque Romanas ad Augusti usque principatum, subtexuisset. Grauius ut dicam, monstri quid aluisset Poeta, si historiam, quae mille annorum excederet spatium, summam perstringere coactus fuisset, qui priori opere perpauca annos tam ample copioseque exposuisset: propterea quod, si more historicorum res enarrasset illas, frigidae et superioribus dissimiles, fuissent; sin episodica et digressiones, uti antehac, adiecisset, futurum erat, ut id operis multis poetarum uitis staret. Intellexit hoc, et expendit, castigati uir iudicii, Vossius, ob eamque causam grauis cuiusdam erroris reos fecit, quibus in mentem uenerit de Poeta haec talia sentire, Instit. Poetic. lib. III. cap. IV. Atque adeo cum narrationis epicae lex caueat, ne nimis alte, tanquam ab ovo, rem repetamus, neque ultra, quam oportet, proferamus: offendisset Virgilius, si res Albanas et Romanas, quae sunt extra unam illam Aeneae actionem, persequi statuisset, ut scienter obseruat Iac. Pontanus Instit. Poetic. lib. II. cap. VII. De illo, quem alii addunt, sine quamuis eadem moneri possent: tamen in praesens minus laboro, cum sit, id quod supra inuestigauimus, iam exploratum. Possem nunc ad Tragicos et Comicos descendere, idemque, quod de Epicis expositum est, eorum exemplis docere, nisi, quod indagauimus, liquido constaret, et quod adiungi posset, ab eodem Vossio, Instit. Poetic. lib. I. cap. IV. satis explanatum uideretur. A qua iudicii laude absuit Valerius Flaccus, cetera non indiligens Maronis imi-

imitator, et multiplicatis operis actionibus, criticorum censura notatus est, in iisque Vosii patris, Instit. Poetic. lib. VII. pag. 62. Papinius autem Statius instituto Achilleidos scribendae cum Homero quidem de principatu laudis contendere ausus est, sed temeritatis et arrogantis notam memoriae suae inusit, propterea quod omnem Achillis uitam, resque gestas, componere statuit, posthabito Homeri exemplo, et neglecta Philosophi animaduersione, neque inita unius actionis ratione, quam epicus alioqui sequi debet. Pari modo Lucanus acrem et excitatum animum, et regios spiritus, ad scribendum attulit, sed actionis constituendae peritia Virgilianae prudentiae magnitudinem affecutus non est, eumque laboris fructum tulit, ut historicus, et declamator, quam epicus poeta, potius dicatur. Omitto, quem prius nominare debuissim, Nasonem, et Silium Italicum: quorum alter in praeclaro Metamorphoseon opere actionis simplicitatem ne pensi quidem habuit, cum historicum mythicum, quam poeram epicum, agere mallet; alter bellum Punicum ita persecutus est, ut e uersus elegantia et dulcedine, quam ex accurata, qualem postulabat Aristoteles, actionis constitutione plus gloriae suscepisse uideatur.

Exposita principe actione, sequitur, ut secundarias uideamus. Has uero dicimus, quae positae quidem sunt extra caussam actionis palmariae, cum ea tamen coniunguntur, eiusque amplificationum accessionibus illustrandae, et ornandae commendandaeque gratia, adhibentur. Graecis *ἐπεισόδια* dicuntur. Quod quidem nomen latius patet, et nunc laxius, nunc angustius, ac magis proprie, sumi solet. Nam, quicquid a proposito alienum et seiunctum est, nec proprie ad negotium, de quo agimus, atti-

net, epifodium uocatur. Ita legimus apud Suidam *κατὰ
χρηστικῶς τὸ ἐξαγώνιον ἅπαν πρᾶγμα*, h. u. In quam sententi-
am Athenaeus in erudito sapientum conuiuio instituit *κατ'
ἐπεισόδιον μεταβαλεῖν τὸν λόγον*, cum aliud argumenti genus,
et diuersum a priori, amplecteretur, quo, tanquam re no-
ua, animos taedio relanguescentes, et fessos, recrearet, Di-
pnosoph. lib. X. Dato uoci huic laxamento, epifodium
cum digressione qualibet, quae quidem ornandi et dele-
ctandi causa operi inferatur, paria facit. Tanquam cum
urbem, agrum, hortum, prata, collem, aliumue locum, de-
scribas. Id quod non soli facere solent poetae, uerum
oratores etiam, qui multa poetis debent, cum iisque plura,
quam uulgus capit, communia habent. Hi enim in eo
orationis genere, quod *ἐπιδεικτικόν* uocant Graeci, dilatio-
ni, tanquam insigni dicendi instrumento, plurimum
dant operae, ob eamque rem solent *ἐπεισοδιοῦν*, cum, ut lo-
quuntur rhetores, *ἀπὸ τῆς θέσεως πρὸς τὴν ὑπόθεσιν*, et uersa
uice, digrediuntur. Quod cum oratorum, in primisque
Isocratis, exemplis constat: tum a Vosio, rhetorum iunio-
rum facile principe, e quo uno se profecisse fassus est Ios. Sca-
liger, erudite obseruatur, Instit. Orat. lib. I. cap. V. Est etiam e-
pifodium omne aduentitium, idemque iucundum, acroama,
quod proprio iure ad propositum non pertinet, et praeter
argumentum fabulae et dramati, risu sciendi causa, infer-
tur. Rursus laudabo Suidam, qui magis proprie loqui uidetur.
*ἐπεισόδιον, τὸ εἰς φερόμενον τῷ δράματι γέλωτος χάρις, ἔξω τῆς ὑπό-
θέσεως ὄν.* Multis ante saeculis dixerat Plato *ἐπεισόδια τὰ γε-
νόμενα ἠδονῆς ἔνεκα*, Sympos. 2. Cuius generis epifodia in ipso
quoque Homero inuenit Plutarchus, quae, risu excitato,
uoluptatem afferant, cum Vulcanum claudicantem, et
mero epulisque obrutum, uidemus. Nec uero minus.
effu-

effusis in risum animis, legamus, licet, Thersiten, turpissimae deformitatis hominem, lepide describi, et magna uocis contentione ingentique clamore dicere in Agamemnona, uerberatumque ab Vlysse, procacitatis, pugnis compressae, fructum ad ultimum ferre. At episodica notione magis propria uocamus, quae extra causam quidem, ut diximus, actionis principis consistunt, eius tamen gratia proferuntur, cum eaque copulantur. Haec igitur sunt actionum propria, neque infixae quidem in argumenti principis causa, sic ut ab eo abesse prorsus non queant, uerum cognatione quadam ei coniuncta, eiusque gratia prolata, adeo ut in actionis palmariae recepta foedus, non necessariam quidem, quandam tamen, eandemque commendationis plenam, apponant partem. Etsi uero plures sunt uirtutes, quibus episodica commendantur: tamen in primis danda est opera, ne sint coacta, et alte nimis petita, sed propria, et cum actione coniuncta. Prioris enim generis si fuerint, peregrina, et ab re aliena, uidebuntur, quae insiti quid habere debent, cuius uinculo cum actione principe deuinciantur. Posterius autem episodiorum genus, cum actionem principem quadam rerum necessitudine attingat, ei non ornamentum modo, uerum etiam lucem, affert, et magis commodam nectendi causam praebet. Quamobrem idem magnus rei poeticae doctor exegit. ὅπως δὲ ἔσαι ὁμιλία τὰ ἐπεισόδια σπουδῆν. Exempli etiam loco ante oculos proponit Sophoclem, in cuius fabula, quae Orestis nomine inscribitur, infania, qua laborat ille, et salus expiatione procurata, habeant communitatem. Interdum tamen forinsecus arcesse possunt. Tanquam in Senecae Hercule furente extrinsecus asciscuntur, quae de Creontis obitu, Lyci tyrannide, Megaerae, filiorum, et socreri,

ceri, periculis a Lyco exponuntur. Modo meminimus, quae propria sint, praestare, et cogitandum esse, ubi, et quomodo, illa cum actione prudenter coniungantur, quo fiat *ἐπεισοδιῶν ἢ παρενέειν*, quod uult PhiloŒophus Poet. cap. VII. Idem praecipit, ut sint *σύντομα*, seu concisa. Ex quo colligunt quidam, in reprehensionem incurrere, qui amplioribus, et longioribus, utantur, neque animaduerrunt, quae tandem sint ea concisa, uel qui demum ii, de quibus Aristoteles loquatur. Principio meminisse iuuat, *σύντομον*, et quod breue est, Graecos distinxisse. Quos, constat e Fabio, aliter circumcisam expositionem, id est, *σύντομον*, ac breuem, intellexisse, sic ut illa superuacuis careret, haec aliquid ex necessariis desiderare posset, lib. IV. cap. II. Ac fatetur doctissimus dicendi magister, breuitatem sibi uideri, non ut minus, sed ne plus, dicatur, quam oporteat. Tragicis deinde hanc legem dat PhiloŒophus, non omnibus omnino poetis, quos, tantum abest, ut eadem necessitate adigat, ut ab Epicis potius ampliorem horum ambitum requirat. *ἢ δ' ἐποποιία τούτοις (ἐπεισοδίοις) μὴ κύνεται*. Cuius rei causa in promptu est. Etenim cum poema tragicum unius solis spatium non excedat, epicum contra multorum res annorum imitatione comprehendat: constat non difficulter, illud breuioribus, hoc longioribus, episodis dilatandum esse atque augendum. Ac sigillatim epici poematis ratio ita comparata est, ut non solum multa, eademque uberiora et longius producta, recipiat episodica, sed in iis etiam praecipuam artem suam, ac pene omnem, consumat. Parui certe laboris est, materiam, uersibus mandandam, e Cyclo et Pandectis poetarum, aut aliunde, arripere: at aptis, et in loco insertis, et praeditis affectu, episodis eam locupletare

pletare, et amplificare, quoad tenue, uel sterile etiam ieiunumque, argumentum in iusti magnitudinem operis excrescat, id demum eiusmodi esse credimus, quod et ingenii, et iudicii, facultatem, et exquisitam artem curamque, exposcat. Idem tanti fecit uir in omni poetarum lectione accuratoque studio, maximopere uersatus, Daniel Heinsius, ut negaret, Epicum poetam sine episodis esse posse, in iisque ipsam heroae poesios uitam collocaret. Qua Horatium explanat, p. 142. Quamquam uero episodica aliorum poematum alia sunt breuiora, alia longiora: tamen ubique magnae ducitur laudi, si eos habeant affectus, qui potissimum exaggerando indignitatem rerum asperarum inuidiosarumque, et in ceteris altitudine quadam, horrorem, indignationemque, et commiserationem, in animis hominum excitare possunt. Graeci cum magno Criticorum rege, Aristotele, *δικτον ἔ δένωσιν* uocant, lib. III. Rhet. cap. XVI. Quo quidem loco probatur nobis, similiter atque Antonio Riccobono, explanatio Io. Francisci Musapti, Patauini, uiri doctissimi, si quis ea, quae aliquid antecesserunt, aut consecuta sunt, figillatim narrando persequatur, eum *πραττόμενα λέγειν*, id est, rem oculis subiicere, tanquam nunc geratur; sin summam, et uno uerbo, quis defungatur, eum *πεπραγμένα λέγειν*. Ut uetet Aristoteles, quo minus rei figillatim enarrandae rationem ineamus, ni huius generis sit facinus, ut singulari rerum commemoratione aut indignationem, aut misericordiam, ciere queamus. Atqui haec talia, quae affectuum sensum recondant, episodica amplecti poetas, quo maiorem uim poemati addant, qui uel a limine praestantissimos salutarit poetas, ignorat nemo. Sicuti autem omnem omnino orationem nihil magis commendat, quam elegans partium nexus, sic

G

ut

DE CRYPSE

ut nullus inueniatur hiatus, sed omnia contexta sint et conferta, et naturalem locum tenere uideantur: ita diligentia cum maxime est adhibenda, ut episodica cum actione principe arctius coniungantur, quo non quaesita in alienum immigrasse locum, sed sponte oblata, suum occupasse, uideantur. Hoc enim illud est, quod intelligens harum doctrinarum magister praecepit, quem meminimus inculcare *επισοδιοῦν, ἢ παρείρειν*. Quod nisi fiet, ne fine quidem potiemur, quem in eo quoque situm esse, diximus, ut his digressionibus, et insertis, actio princeps ampliatur atque ornatur. Id quod Aristoteli est *διαλαμβάνειν τὴν ποίησιν*. cap. XXIII. Immo uero nisi apte inter se deuinciantur cuncta, ita ut ad unum eundemque finem spectent, fiet, ut plures una actiones principes constitui uideantur. Id quod in uitio ponendum erit

Nihil aut diximus, aut dicere uidemur posse, quod quidem ad dignitatem episodiorum referatur, quin idem exemplo suo comprobarit Homerus. Nam uti nullae rei poeticae facultas in ullo ullius aetatis ingenio sigillatim eluxit, quae non cum ceteris, iisdemque uniuersis, eiusdem generis laudibus in eo clarissime explendescat: ita nullam rei episodicae uirtutem requiras, cuius uiuum, et spirans, exemplum ab eo capere non possis. Ipse certe Aristoteles multa in eo agnoscit episodica, quem, boni confu'it, unam tantum belli, ad Troiam gesti, partem amplecti, ceteras uero per episodica, eademque multa, inferere operi, neglecto illorum more, qui belli eius ordinem ab initio ad finem, non interrupta rerum gestarum serie, persequantur. Poet. cap. XXIII. Id quod tam uere docet, ut, cum altero Iliados libro inueniamus episodium de nauium numero, tertio aliud conspiciamus singularis illius certami-

taminis, quod de Helena cum Melenao suscepit Paris, aliud item quarto, quo Dii de Ilio expugnando in commune consulunt, alia denique aliis libris, et tot ac tam copiosa, ut, cum princeps actio res, uno gestas anno, contineat, totum poema, episodiorum multitudine auctum, quae decem gesta sunt annis, ambitu suo comprehendat. Nec secus de Odyssaea sentiendum erit. Cuius argumentum ualde sterile compluribus, iisque amplis, episodiis longius profertur. Vixdum orsus est Poeta, cum ex persona Telemachi episodion interponit, et ad quartum producit librum, ac potius ad septimum, quo commemorantur quaedam, primariae actioni propius coniuncta. Eadem octauo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, aliis etiam libris extant. Singula referre non uacat, cum et plurima sint, et fere nemini eruditorum ignota. Antiquis quidem temporibus in uulgus nota erant, et suis distincta nominibus, quemadmodum ἀπόπλους, νύκτρα, ἔκθεσις, et alia, testantur. Quae cum, facta principis actionis contentione, considerarent quidam, Homerus iis ubique fere ab argumento digredi, eoque coarguendus uidebatur, quod uaria, et multiplici, episodiorum copia cogitationum suarum impetum, nullo rerum discrimine, sequatur. At meminisse debebant, criminatione, qua existimationem poetae minui uelint, eam augeri. Magni enim est ingenii, magnaque artis, in argumento inope, parumque foecundo, episodiorum beneficio ita uersari, ut nulla narrandi copia deficiat, et noua rerum iucunditate animi semper reficiantur. Ita uero cum in utroque poemate plurima occurrant episodica, et cuncta figillatim exponere, longum sit: ad institutum sat fuerit, uel in una insistere Odyssaea. Ne moralem illum finem, quem poetae propositum fuisse su-

pra diximus, in praesens in medium reuocemus, exter-
nam tantum principis actionis formam contemplemur.
Quam, ex ipsius poetae propositione discimus, eo spectare,
ut Vlyssen per multa errorum pericula et mala circum-
agat, ad eum finem, quoad hic, ut exitus poematis docet,
in Ithacam ad suos redeat saluus, acceptasque iniurias ul-
ciscatur. Hac mente eum, excisa Troia, cum sociis pro-
fectum, in Ortygiam insulam ad Calypso, Atlantis filiam,
perfert, cumque inde, multis et magnis perfunctum la-
boribus, in Corcyram insulam, ad Alcinoium, Phaeacum
regem, perduxisset, nono, decimo, undecimo, duodecimo
libris labores casusque, quibus iactatus erat, in epulis regi-
is commemorantem facit. Quam quidem narrationem,
comperimus, exempli loco proposuisse ueteres, et suis ab-
solutam partibus iudicasse. Haec uero ipsa episodium
est, nec pauca episodica comprehendit. Ac cum refert,
quas res gesserit Vlysses, qui cum Ciconibus pugnarit, ad
Lotophagos accesserit, Polyphemum, eruto oculo, occaecari-
t, ad Aeolum, Laestrogynas, Circen, ipsos denique infer-
ros, peruenerit, et quae huius generis sunt plura: actio-
nes certe recenset. Quae tamen usque eo necessariae non
erant, ut a principe actione seiungi non possent, cum Vly-
sses iam ultra harum rerum metam terminumque a poe-
ta prouectus esset. Alioqui uitium fecisset principis acti-
onis commemoratio, si, quae prius euenerunt, turbato et
peruerso rerum ordine, posterius exposuisset. Ex quo
tamen actiones illae in fabulae corpus conflatae sunt, quan-
dam eius partem conficiunt, licet non necessariam, ele-
gantem tamen, et ornatus causa comparatam. Propri-
um enim est episodion et domesticum, et principi actioni
cognatum, cum haec Vlyssis fata explicet, illud autem,
quae

quae Vlyssi usu uenerunt, pariter tradat. Itaque latius patet, et quatuor librorum conficit spatium, cum iure suo utatur Poeta, et ingenio, in quo excurrat, campum aperiat, neque in simplici narrandi proposito conquiescat, sed artis afferat praesidium, et, quantum dicendo ualeat, declaret. Etenim usque eo summa ope nisus est, tantopere ingenii et industriae neruos contendit, adeo nihil in expoliendi studio fecit reliqui, ut hic demum ueteribus artis exquisitae exemplum uisus sit prodidisse. Cui quoque rei illud indicio est, quod, quam narrationem, recisis episodis, in Aristotelis editione sexaginta, in aliis triginta et quatuor, uersibus expositam uidemus, eam Poeta integris quatuor libris diduxit. Indidem iudicari potest, uti supra significauimus, episodica ad augendum ornandumque poema comparari. In eodem episodio antiqui critici ponunt affectus, quos paulo ante *δένωσιν & δίκτον* appellauimus, idque tanta eius commendatione, ut, quae episodis plurimum auctoritatis conciliant, ea hic praeclari cuiusdam exempli documentum dare uideantur. Vix enim, opinor, quisquam tam ferocis est ingenii, efferatique animi, qui, cum Vlyssen uideat, fatis suis ingemiscentem, et illacrymantem tantopere, ut, quid primum, quid deinde, quid postremo, referat, expedire et constituere non possit: cohorrescat nunquam, nulla animi commotione ad misericordiam flectatur, nunquam, adhibita humanarum uicissitudinum memoria, dolore afficiatur. Constat inter omnes, quae naturae nostrae contraria credantur, adeo quidem, ut ingenti quodam malo interitum uideantur afferre, horrorem iniicere animis, et quae cuipiam ob oculos ponantur mala, sic ut illa uel in se, uel in suorum quopiam, perpeti queat, praesertim cum mala sint ingentia, in iisque,

quos indignos hac fortuna putemus, conspiciantur, misericordiae sensum excitare. Sic enim Philosophum II. Rhetor. 2. meminimus docere. Idem agit, operamque dicit, Poeta, ut malorum, quibuscum conflictatus est Vlysses, difficultatem et grauitatem in immensum augeat, et cum multitudine illorum magnitudinem exaequet, quo animi, in tot, tamque grauium, obtutu periculorum defixi, commoueantur. Haud secus, ac curam eo confert, ut Vlysses ea, quam excepit, calamitate indignus uideatur, quo homines communis, quam nullius cautio circumspectioque animi effugiat, sortis admoneat, tantoque magis ad misericordiam adducat. Tam apte autem episodium idem cum actione principe coniungitur, ut multi illud ab hac uix distinguant, propterea quod nulla hiulcae, et distractae, orationis pars inuenitur, nihil quaesiti, et ambitiose affectati, extra reliquum poematis corpus eminet, sed cuncta sponte utroque consequuntur, et sese mutuo excipiunt, quasi a re suppeditata, non industria inuenta, essent. Namque ubi Alcinous Vlyssen, luctuoso fatalique Demodoci carmine commotum, lacrymas profundere, et suspirare uidit, ei causam dat narrandi. Quam tanta uis, et dicendi peritia, agit ille, ut Rex Phaeacum, casu eius percussus, eum muneribus cumulet, et nauibus in patriam deportandum curet. Quo nexus, tam conuenientis, nomine Vlyssis narratio peracri Maronis iudicio tantopere probata est, ut eam in Aeneide imitando exprimere non dubitarit. Tanto minoris faciendi sunt iniquiores Homericæ doctrinae existimatores, qui præstantem hanc narrationem laceffunt, et τὴν μακρὰν παρὰ Φαίαξιν ἀδολεσχίαν uocant, re inconsideratius sprete, et ludibrio laesa, cui bonae fidei, meliorumque antiquitas partium, tribuerat perinultum.

Aequi-

•Aequius, et multo honestius, de Poeta existimauit Horatius, peritus harum rerum, si quisquam, arbiter, quem ait, *ex fumo lucem dedisse*, cum ad Pisones scribit, u. 143. Id quod in eam accipiendum est sententiam, Poetam plus praestitisse, quam promississe, qui simplici ratione exorsus sit poema suum, postea tamen exquisita hac narratione, uel, quem dixit Platonica familia, τῷ Ἀλκινόου ἀπολόγω, spem expectationemque uicerit, cum uarios miscuerit affectus, et multa sit episodica episodico nobilissimo complexus. Ita uero exponit Daniel Heinsius, quem ipsa mens Horatii facile ruetur, cum Antiphaten, Scyllam, cum Cyclope Charybdi, Diomedem, Troianumque bellum, commemorarit. Longum esset, alia ex Homero repetere episodica, et superuacaneum forte, cum uel ex uno hoc, id quod res est, intelligamus

Vix scio, quid tandem sit, quod Homero ad dignitatem nominis praestantius esse queat, quam illum habuisse imitorem, qui tanto ceteris generis sui poetis celebritate carminum antecellat, quanto ante hunc ipse consimili laude gloriaque omnes superauit. Hic ille est Maro, ab Eusebio ex edit. Valesiana pag. 993. uere meritoque dictus ἐξοχώτατος τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ποιητῶν, qui uti in actionis principis studio Homerum uestigiis consecutus est, ita in episodici eum identidem expresit. Ac cetera quidem nec circumspicio, nec conquirō, ne suscipiam laborem, amplum nimis, nec necessarium in praesens. Alioqui non deessent, tanquam illud de colloquio Aeneae cum Heleno, de profectione ad inferos, de Pallante et Euandro, de Niso et Euryalo, de Camilla, et alia complura, quae ante oculos legentium obuersantur. Vnum tantum illud amplectar, quo Didoni reginae fata sua exponit Aeneas,
copio-

copiosissimum omnium, et tam praeclarum, ut inter cetera facile principatum tenere uideatur. Neque enim Poetae fat erat, quod sibi datum negotii alioqui crediderat, Aenean; domo profugum, Troia deducere ad regnum, in Latio condendum. Altius res repetenda uidebatur, replicanda simul illarum memoria rerum, quae susceptam profectioem anteuerant, illa etiam fortuna referenda, quam heros, inito itinere, terra marique perpeffus erat. Hac mente Poeta, ubi Aenean, cremata patria, profectum, in Siciliam prouexerat, et consilio in Italiam nauigandi tempestate disiecto, pertulerat in Africam, commentus est, ducem Troianorum a Didone benigne humaniterque exceptum, quo reginae morem gereret, narrationem instituisse. Haec uero duobus libris, altero tertioque, continetur. Qua cum principio euerfionis Troianae seriem enarrat, deinde exponit, quemadmodum in exilium actus, primum in Thracia futurae urbis fundamenta iecerit, tum in Creta, extructis moenibus, res suas constituere pararit, postea ad Strophadas appulsus infulas, ab Harpyiarum iniuriis sese defenderit, et paruo tempore interiecto, Actii ludos Apollini fecerit, et quae sunt alia: actiones profecto consignat. Quamquam ne haec quidem tam necessariae erant, ut seiungi ab actione principe non possent, quando Aeneas septimo iam anno in Libyam delatus erat, quam res illae contigisse ferebantur. Quo fiebat, ut non nisi per episodion inferi possent, eo adhibitum, ut narratio amplior esset atque illustrior, et uarietate rerum distincta, magis delectaret. Alioqui uix, ac ne uix quidem, purgari poterat Poeta, qui, conturbatis temporum rationibus, Aenean cum Didone aeui spatio coniunxerit, quos seculorum interuallis disiungi, ignoret nemo. Liquet enim ab euerfione Troiae ad Carthaginis

natalem numerari CCXCIX. annos, quemadmodum Ios. Scaliger Prolegom. Eusebian. ad annum MCLXVII. numerum subducit. At Maro, qui historiae scribendae partes non susceperat, fingendi libertate priuilegioque utitur, et quos aetatum intercapedo distrahit, ingeniosa comminiscendi ratione in idem artati temporis spatium congregat, eaque re multum commendationis operi suo affert. Quod enim ex persona Aeneae intexitur episodion, etsi, altius repetita rerum gestarum memoria, narratione defungitur, tamen a principe actione alienum non est, ac potius cum ea coniunctum arctius, cum palmariae actionis pars praecipua sit Aeneas, illo uero, quae hunc in fugam coniecerint, et multis casibus periculisque affligerint, expediantur. Illud nusquam ab herois persona discrepat, nullarum interuentu rerum dirimitur, quae arcesantur longius, et alieno loco infulciantur. Ipse loquitur Aeneas, ipse fatalem rerum patriarum conuersionem, et uel his innexas, uel has consecutas, fortunas suas, et dubios ancipitesque casus, enarrat. Nusquam fere digreditur ab argumento, quin, oratione ad semet ipsum conuersa, ad institutum reuertatur. Longius, neque id abnuo, prouehitur rerum narratio, et breuiori orbe claudi poterat, si Poeta, repudiato amplificandi apparatu, rem in pauca conferre statuisset. Verum tamen, qui sciamus, Maronem ab inutili uanoque uerborum strepitu adeo refugere, ac penitus abhorrere, ut in dicendo restrictus ac parcus, eloquentiam in tacendo saepenumero colere uideatur: facile persuaderi possumus, futurum fuisse, ut is ample dicendi consilio abstineret, nisi in proposito hoc ratio quaedam euidens, et suadendi ui praedita, ei constitisset. Nulla uero erat alia, quam illa cognita Homero, eiusque auctoritate

H

ab

ab Aristotele praescripta, figillatim poefin epicam epifodiorum usu instruendam esse ac dilatandam. Quo iuris praefidio fultus Poeta, artis suae uires experitur, et, relicto simplici atque inornato narrandi genere, ornatius et instructius sequitur, et elegantiam cum dignitate, dignitatem cum rerum momentis, exaequat, et sublatis taedii causis, animos ad uehementius legendi studium magis ac magis inuitat. Quod enim in epifodiis singulari, et praecipua, laude dignum habetur, ut, quemadmodum commonuimus, oratio affectibus excitetur, quo animos, casuum euentorumque atrocitate percussos, teneat, et, commoto commiserandi sensu, conturbet: id, dubium non est, quin hoc loco eam expromat uim, ut uix quemquam fore opinemur tam immanem ac barbarum, quin oratione illa, et tot tantorumque malorum notis insignita, tot imbuta lacrymis, tot denique querimoniis ultimae calamitatis personante, inflectatur ad humanitatem, et, tanquam in argumento rei uerae ac praesentis, ad doloris communitatem, societatemque alliciatur. Ipsa certe Dido, idem sibi usu uenire, Annae sorori fatetur. heu quibus ille

Iactatus fatis! quae bella exhausta canebat! Aen. IV.

13. 14. Quorsum animaduertit Seruius enarrator. *Per haec amoris impulsus ostenditur. Et hoc ad miserationem pertinet.* Donatus item. *Incipit sensim confiteri, quod amet, quod doleat casus eius.* Nobis quidem, quicquid huius est, spe certe fiduciaque artis suae dicere uidetur Poeta, quo idem ille, qui alioqui perpetuum, idemque egregium, modestiae indicium facere solet, re factoque, et exemplo, confidentius demonstrat, sese iam concitasse illos animi motus, quos dignitati poematis sui studuerit conciliare. Cuius laudis fructum nullius obtrectatio ei eripiat, quem hoc
maio-

maiori honoris cumulauit accesione, quo cupidius elaborauit, ut digressio haec apta quadam, et consentanea, partium colligatione cum actione principe deuinciatur. Etenim cum Aeneas, facta in Africae oram excensione, ad Didonem discessisset, illiusque rogatu, patriae aequae, ac suae rationem fortunae amplioribus uerbis exposuisset: illa quidem, tanti uiri misericordia, similiter atque amore, capta, eius connubium appetit, cumque, eo fuga dilapso, spe optati excideret, doloris impatiens, extracto rogo, necem sibi consciscit. Haec illa est actio, cuius infelix funestusque exitus tantopere permouit Hipponensium antistitem, Aurelium Augustinum, ut legendo magnam lacrymarum uim sese profudisse, ipse scriptum reliquerit, Confess. lib. I. cap. XIII. Cuius auspiciu qui cum extremo comparat, et, quae his interiecta sunt, confert, et, facta partium omnium contentione, de re iudicare instituit: is intelligit facile, omnia inter se consentire, et prima, ultima, media, inito quodam foedere, coaluisse, itaque coagmentata esse, ut uix, nec nisi iis, qui temporum rationem in numerato habent, commentitiae rei suspicionem afferant, et tanquam uere gesta commemorari uideantur.

Ita uero summorum exemplo poetarum corroboratum uidetur atque euietum, quod de actione principe, et, quae secundarias diximus actiones, episodius, Aristoteles praecepit. At enim Olaus Borrichius, uir magnae in his quoque literis auctoritatis, quae in eam sententiam sigillatim de epicis dicta sunt, tam iniquo perfert animo, ut tanquam dictatorias Philosophi leges recuset, et libertati poetarum existimationique uim afferri, contendat. Equidem etsi, quis fuerit Borrichius, non ignoro, ob eamque causam eius manes, cuius merita famamque ueneror, laceffere no-

lo: inficiari tamen non queo, quae crimini dentur Aristoteli, ea, rebus diligentius circumspicis, mihi probari nondum potuisse. Atque ut illa, quae de uerisimilitudine in contrariam differit sententiam uir doctissimus, tantisper differam, dum loco magis aequo atque opportuno eorum momenta expendam: principio negat, in poemate Epico actionem unam illustrem, heroibus exempli loco proponendam, requiri, nisi id agamus, ut innumerabiles poetae senatu poetarum moueantur, ii quoque, qui uel unius Principis, uel plurium, res bene praeclareque gestas illas quidem, sed, nullo delectu habito, uarias cumulatque, enarrarint. Tanquam, si ab iis discesseris, quos ipse Criticorum princeps capite censuit, Papinius in Achilleide, Silius, Lucanus, et tot recentiores. Ex ueteribus etiam, Catullus, Horatius, Iuuenalis, Persius, Martialis, tum Nicander, Aratus, Oppianus, Lucretius, Maro in Georgicis, Gratius, Manilius, et alii, qui uel naturam rerum heroo uersu expresserunt, uel epistolas Poeticas scripserunt, uel argumentum sacrum, aliusue generis, exposuerunt. Adeo, ut uix ullus existere uideatur, qui legem, ab Aristotele latam, seruarit. Verum iam pridem docuit Philosophus, sicuti in aliis, quae imitentur, artibus una imitatio sit unius: ita fabulam etiam, quoniam actionis sit imitatio, unius et totius esse debere. *χρήσων, inquit, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις μιμητικαῖς ἢ μία μίμησις ἐνός ἐστὶν οὗτα κ. τὸν μῦθον, ἐπεὶ πράξεως μίμησις ἐστὶ, μιᾶς τε εἶναι καὶ ταύτης ὅλης.* Poet. cap. IX. Enimvero cum unum sit poema, quod unam complectitur fabulam, una uero sit fabula, quae unam actionem exponit: unum etiam erit poema, non quod unum omnino hominem, sed unam unius actionem, eamque totam et perfectam, intuetur. Quod Vos-
fium

sum rei poeticae doctorem minus fugit, ob eamque causam, qui alioquin ab Aristotele dissensit, illud ei assensus est, unam omnino actionem, unamque fabulam, sigillatim epico poetae tractandam esse. Instit. Poet. lib. I. cap. IV. §. 3. lib. III. cap. V. §. 5. 6. et alibi. Est tamen haec actio princeps, quae plures comprehendere potest actiones secundarias, omnes autem ad primariam illam relatas, cum eaque conuenienter nexus, et ad communem quandam finem conformatas, adeo quidem, ut inde una demum fabula existat. Quod cum asseueramus cum Philosopho, uerendum non est, ne, qui secus fecerint, omni poetarum numero prorsus excludantur. Erunt uero poetae, sed non eximia illa, et Aristotelia, notione, nec, quos ab ipsis historicis poetis distinguit Vossius, astrictius Epicici, quales intellexisse Stagiriten magistrum, scimus. Hunc enim talem, non quemlibet, ab eo informatum esse, ignorat nemo, qui reuocat in memoriam, quemadmodum is fabulas, prout poeas ratio uideatur exposcere, constituere ingrediatur, et poeas uim in imitandi instituto collocet, poetasque, uulgi opinione comprobatos, parum moretur. Stat ei, quod operis initio profitetur, inter cetera tradere, πῶς δὲ συνίσταται τοὺς μύθους, εἰ μέλλοι καλῶς ἔξεν ἢ ποιήσει. cap. I. Paulo inferius in consuetudinem uulgi dicit. πλὴν οἱ ἀνθρώποι ποιγε συνάπτοντες τὰ μέτρα τὸ ποιῆν, τοὺς μὲν ἐλεγείσταιους, τοὺς δὲ ἐπωποιοὺς ὀνομάζουσιν, οὐχ ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες. Ex quo perspicuum est, qualem oratorem Tullius, talem poetam Aristotelem instituisse, et, quid in huius operis forma excellens, summum, perfectumque, ac caput laudis poeticae foret, solertius et acutius exquisiuisse. Quo pacto etiam poetarum epicorum, cuiusmodi electe et eximie dictos cum Philosopho quae-

rimus, pauci sunt futuri: tamen, cum alii, praecipuae huius laudis expertes, maneant nihilominus poetae, periculo iniuriae iis inferendae nihil impedimur, quo minus in eiusdem carminis iudicio pro studio unius actionis propugnemus. Vix ullus autem, qui legem hanc colat, non reperietur, quando plures uno, Homerus atque Virgilius, eius mensuram impleverunt: quorum alterum, ut diximus, eius rei diuina quadam laude ornauit Aristoteles, alteri eiusdem dignitatem gloriae asseruit Lib. I. cap. IV. §. 3. Vossius, et studiosius, quem commemoravi, Gallus obseruationum scriptor, utrumque certe in huius praestantiae possessione supra dedimus firmatum. Qui si soli legis illius uim assecuti essent: huius, opinor, laudis exemplum illorum excellentiae conueniret, quorum praecellentibus ingeniis neque in Graecia, neque in Latio, ullum perfecti operis iure emolumentoque par ponebatur. Nec uero mirandum sit, si, quod principibus artis huius licuit, idem non perinde licuerit aliis, et quod diuino, ne ipso quidem Philosopho pro parte diffidente, quorundam excellentium hominum iudicio aestimatum sit ac perspectum, id non cuiusuis labore studioque expressum, ac uulgatum penitus, esse. Est enim profecto quodam naturae consilio constitutum, ut ingenia quaedam ad fastigium eminentis gloriae prouehantur, quo alia satis habeant, si propius accedere queant. Quam palmam poetarum diuinitatis nemo uel Graecorum, uel Latinorum, dubiam faciat, et cum multa praecipuae prudentiae exempla, tum illa feligendae actionis solertia, confirmant. Largiatur tamen, quicum agimus, V. CL. inueniri hos tales poetas, si dicatur, tradi quidem uarias unius actiones, sed omnes ad unam primariam, tanquam ad metam, collineare, nec uerendum adeo sit, ne tali modo prin-

princeps actio inter ceteras euanescat, difficulter certe dignoscatur, nec raro secundariarum splendore prorsus obscuretur. Id quod Homero pariter ac Virgilio euenisse, excusso utriusque poemate, uir celeberrimi nominis comprobare pertendit. Ita uero est: una est actio princeps, quae plures continet succenturiatas, omnes tamen ad illam, tanquam ad communem quendam scopum, reuocatas, quemadmodum ex Aristotele constat. Hic si a reliquis uel nihil, quod equidem non putem, uel difficulter, quod potius dem, princeps actio internoscatur: laudari sane cum Philosopho artem poetae, tam apte, quae primariae actionis non sint, cum ea conglutinantis, ut emunctioris sit naris, ubi quaerenda sit princeps illa, sagacius odorari. Quod quidem institutum, nouimus, tam probari magno artis poeticae doctori, quam ei male audiant Epifodicae fabulae, in quibus, sicuti exponit, τὰ ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὐτ' εἰκός, οὐτ' ἀνάγκη, εἶναι, cap. X. Nec uero cuiquam mirum uideatur, inter actiones subiectas delitescere illam principem, qui norit, epico poemati episodica, quae ad actiones inferiores retulimus, crebriora, et ampliora conuenire. Enimuero tragoedia, cum agentes imitetur, ob eamque causam circuitu solis definiatur, atque ad agnitionem et περιπέτειαν festinet: episodica etiam pauciora, atque e rebus proximis petita, sumit. Contra, quam Epopoeia studium in narrando collocat, cumque narratio longior esse debeat, similia iuxta, ac dissimilia, asciscit. Cuncta tamen arctissimo inter sese uinculo colligat, et uarietate rerum, ac iucunda quadam nouitate, recreat animum, pabuloque, quam dici possit, gratiori pascit. Quibus rebus fit, ut actionis principis commemoratio, quam uno uerborum ambitu comprehenderis, actionum secundari-

dariarum epifodiorumue accessione aucta et collo cupletata, integri cuiusdam, et ampli, uoluminis instar facile exigat, et in molem operis, omni expectatione maiorem, diffundatur. Res in promptu posita est, siquidem exempla Homeri et Virgilio, quae ipse Cl. Borrichius ante oculos posuit, contueamur. Quocirca multi, iudicio rei poeticae praestantes, uiri in eadem dilatandae actionis uarietate tantum momenti posuerunt, ut, in ea praecipuam epici carminis laudem sitam esse, existimarint. Supra quaedam de Danielis Heinssii sententia diximus, et alio tempore, data differendi occasione, plura ex instituto dicemus. Ita uero iudicari potest, fieri et debere, ut princeps actio inter subseruientes latitet tectius et abstrudatur, et posse, ut eadem illa harum lumine nonnunquam obscura reddatur. Nihil tamen inde detrimenti actio princeps capit, propterea quod ad unum finem omnia conspirant, eumque uel eminus, uel cominus, intuentur, et uel illustratione, uel ornatu, uel admiratione, iuuant. Occursant, fateor, in Homero actiones tales Hectoris, Vlyssis, et aliorum, quae ipsam primariam Achillis actionem nunc utilitate, nunc honestate, superare uideantur. Sed quando cum principe in unum narrationis epicae corpus conflantur, et ad communem adeo finem propius, uel e longinquo, contendunt: actioni principi profunt potius, quam obsunt. Quamquam, si quidem huius foret loci, non deesset forte ratio defendendi Poetae, cum non abnuat Cl. Borrichius, adesse hic unam, eandemque praecipuam, actionem, modo agnoscat pariter, eius imitationem Principem uirum minus decere. At enim pro Homero dixerunt alii, et sine diuersis iudiciis aestimato, dissimili etiam ratione responderunt. Seorsum Achilli data est a nonnullis crimini uehemens ira, qua, erepta Briseide, exarsit

arsit tanta, ut multis annis patriae gloriam, atque adeo salutem, deseruisse, et tantum non prodidisse, feratur. Habere hic uisus est Plato, quod reprehendat. Borrichius etiam, si qua re alia, offenditur, adeo quidem, ut hoc factum ceterorum, quae Principe sint indigna, maximum, et indignissimum, putet. Quod crimen diluere forsitan ausit, qui cum Torquato Tasso in Dialogo de uirtute contendat, Poetam hunc animi morbum poematis sui argumentum fecisse, propterea quod iracundia ueterum heroum, ante promulgatam orbi mansuetudinem, et clementiam Christianam, nihil imbecillitatis seu uitii habuisse censetur. Verum tamen eo confugere nolim, sed, si magni, et inuicti, animi effigiem Achillis persona exprimentam putauit Homerus: malim arbitrari, indicari hoc exemplo, quam facile a leui saepe causa mens, quo generosior sit, hoc celeriores, quod ait ille, et maiores, capiat motus. Quicquid obtendat alius, quod fieri posse, non nego: dicam equidem, ne in principe quidem actione omnia ad imitandum proponi. Imitatur quidem actionem, sicuti ostendi, poeta, et, quod alibi exponam, perfectiori quadam ratione imitatur: sed heroam licet, humanam tamen. Homines enim originis et sanguinis iure agnoscimus heroas. At humana uitii omnino omnis expers non erit. Quamuis uitium saepe maiori uirtute emendet, aut penset. Vere enim Plinius, *adhuc*, inquit, *nemo extitit, cuius uirtutes nullo uitiorum confinio laederentur*, Panegyrico, quem Traiano dixit. Et apud prudentissimum scriptorem, C. Tacitum ille. *Vitia erunt, donec homines, sed neque haec continua, et meliorum interuentu pensantur. H. IV. 74.* Ita uero cum humanam actionem imitetur Poeta, in utramque partem dicenda cognoscit. Haec perfectiori imitandi genere exprimit, et uirtutes pariter, ac uitia, plenius sub exemplis si-

fit, ut illarum pulcritudinem tanto cupidius adamemus, horum autem deformitatem peius auersemur. Ex quo intelligitur, quod praemonui, ne in primaria quidem actione ad imitandi exemplum cuncta referri, sed quaedam nonnunquam fugienda inesse. Quo si referas, quod coarguit Borrichius, tuearis forte Homerum, et criminis absoluas. Plura uero, neque id nescio, ad eius defensionem afferri possent. Praetereo tamen, cum huius potius instituti sit, audire, quae de diuino Aeneidos opere iam nunc V. CL. expromat. Est ei persuasum, si quidem una, et primaria, actio sit Aeneidos, futurum, ut ipsa multas actiones complectatur, neque illustres cunctas, et Principi loco exempli commendandas, atque integri adeo libri episodii impendantur. Equidem nihil ambigam, quin una illius poematis sit actio, eademque primaria, ut dixi. Nihil addubitant eruditi: ne ipse quidem Borrichius, quod intellexerim, hoc inficiatur. Dem etiam, necesse est, plures actiones, quae ad actionem hanc palmariam confluant, eidemque intexantur. At nec sunt illustres omnes, nec Principi exempli loco seruire omnes queunt. Ne ingeminem, ne opus quidem fore; uideamus, quae tandem Principem dedecere uideantur. Creberrime e machina aduocatur Deus, ut Aeneae succurrat, idque tum, cum usitata uiri sapientis prudentia rerum difficultatem expedire possit; contra quam Aristoteles, atque Horatius, praeceperunt. Quod qui carpunt in Marone, iidem in Homero, a quo didicit ille, carpunt. Apud Homerum ab Ioue Priamo submittitur Iris, quae moneat patrem, ut corpus filii redimat ab Achille. Telemachus in Odyssaea cum Vlyssen in Graecia requirit, sine Mineruae subsidio uix uestigium facit. Priami currum regit Mercurius, quo ad Achillem uehatur, et ab impetu Graecorum defendatur.

Mer-

Mercurii opera Iupiter Graecos sopit. Iouis iussu praemit-
titur ad Achillem Thetis, quo, mitigata moris ferocia, ani-
mus dolore paterno tangatur. Ne cetera machinae exem-
pla persequar, uisi sunt quibusdam Dii apud Homerum
histrioniam facere, et, permutata fortis locique conditio-
ne, quamlibet induere personam. Hoc autem erat illud,
quod a poeta requireret commendandus de meliore nota
criticus, Petronius Arbiter, cum per ambages, Deorum-
que ministeria, incedi uellet. Atque Homerus quidem id fe-
cisse dicitur, quo admirationem ubique excitaret, adeo ut
quibusdam, nimio illius studio, nihil uel rationi, uel affe-
ctui, uel ipsi demum naturae, reliqui fecisse uideatur. Quae
caussa est, quamobrem Dioni Chrysofomo *χαλεπώτατα*
ψευδόμενος dicatur. Maronis machinae parciore et mi-
nus crebrae sunt, et plus rationis ac uerisimilitudinis ha-
bere uidentur. At Troianorum duci suppetias fert ma-
china, ubi prudentia negotium conficiatur. Desidero hic
exempla, quae, uellem, proferrentur, quo ex iis de re sen-
tentia ferri posset. Equidem animum induco, prudenti-
us Venerem, quam pastorem quendam, aut uenatorem,
aut alium hominem subagrestem, Aeneae erranti ui-
am monstrasse. Ipsa filio sese offert, et ubi terrarum sit,
quemadmodum cum sociis agatur, quam uiam inire de-
beat, docet. Vix euaserat e tempestate Aeneas, et artu-
bus omnibus adhuc contremiscebat, qui, classis suae naues
procellis opprimi, et demergi, percussus uiderat, quem, a
sociis distractum ac diuulsum, fluctus uentorumque impe-
rus in alto iactauerat, qui omnis spem salutis abiecerat, in
litus tandem ignotum eiectus. Desertus erat ab omni
hominum ope, nec consilii copiam habebat, et fere ad de-
sperationem adducebatur. Quare in extremam calami-
tatem coniectum, et metuentem cuncta, destituere non

debat poeta circumspēctus, nec hominum, sed Deorum, quispiam in partes uocandus erat, qui ducis animum, rebus aduersis afflictum ac prostratum, excitaret, et spe meliorum rerum confirmaret. Praesertim cum uerisimile foret, eum Diis inuisum ac neglectum non esse, cuius in eos pietatis tanta extaret memoria, et cuius fugae atque exilii comites essent. Taceo, interfuisse decori, ut filio animum adderet genetrix, praesertim cum ipsius fata ab Ioue accepisset. Paris iudicii documentum libro IV. datur. Delegatur ad Aeneam Mercurius, ut ancipiti cogitandi cura districtum, et perturbatum penitus, angore animi liberet, et quid factū sit opus, efficacibus monitis ostendat. Fidei, quam Didoni dederat, religio impellit, ut Carthagine commoretur: fata filii, et dandum sine fine imperium, mouent, ut commigret. Inter spem commodi, metumque perfidiae, medius, et suspensus, utrum agat, expedire non potest. Urget hinc Didonis amor, illinc religio Deorum. Homo est, qui nunc affectu, nunc pietate et religione, ducatur, et agitatus uarie, quod hic tenuerit, illic dimittat. Coelestis indicio imperii, uique diuina, opus esse uideretur, quo e tantarum solitudinum angustiarumque difficultatibus eluctetur. Parum abest, quin dicam, ac dicam sane, ipsam necessitatem rerum submisisse, ac loquentem monentemque fecisse, Deum, et neminem potius, quam internuncium Iouis Mercurium, quo interprete, omnes agritudinum nodi aptissime inciderentur. Plura machinae specimina praetermitto, quando e superioribus nemo non perspicit, quanto circumspēcti iudicii argumento Poeta sit in eo artificii genere uersatus. Vidit, quod dixi, et literis tradidit, obseruationum, toties commemoratarum, sagax compositor, et iudicii neruo Maronem praetulit Homero, obseruantem religiosissime, id quod de digno uindice nido in
prae-

praeceptis reliquerat uates Venufinus, et CL. Borrichius in illo desiderarat. Eundem si audias, Aeneae figurare cum Turno certamen, quod caput est actionis primariae, parum heroici genii habebit, neque imitandi faciet potestatem. Aeneas armis inuictis, quae fabricatur Vulcanus, munitur; Turnus Metisci, aurigae sui, gladium, casu oblatum, stringit: illi, quo nihil metuat, uictoria diuinitus promittitur; huic terror e coelo incutitur: ille non uinci, hic uincere non potest. Pace tanti uiri dixerim, agnosco hic, quod maxime heroi sit ingenii, et quod heroes omnes deceat imitari. Religio est, quae plurimum Aenean Diis commendat, quae coelestibus adeo armis eum defendit, ut, qui summa conatur omnia, nulla tamen hominum uis subigi possit. Huius enim laudem tribuit, et constanter seruat, Aeneae superioribus libris Poeta, pariter cum duabus illis uirtutibus, iustitia, et fortitudine, e quibus tribus, iisque praecipuis, uerus Aeneae character constat. Cognoscitur, quod edisserui, e I. Aeneidos, u. 544. ubi Aenea rege uel *iustitia*, uel *pietate*, uel *bello et armis*, maior commemoratur nemo. Namque hae fuerunt illae uirtutes, quae Augusto publicam olim laudem conciliarunt, cuius imaginem in heroe, quem illi nuncupauerat, artificiosius expressisse Maronem, Segraesius animaduertit. In neruo igitur primariae actionis potissima pietatis uis ex singulari diuinae opis auspicio cognosci debebat. Maxime uellem, huc oculos conicerent heroes, et discerent, a Deo sibi capienda fore arma, si quidem res magnas gerere, et inuicti esse, uelint. Possent insigni doceri exemplo, *omnia prospera*, quod apud Liuium ait Camillus, *euenire sequentibus Deos, aduersa spernentibus*. Lib. V. cap. L. Hoc illud est, quod fassus est Turnus: Dii me terrent, et Iupiter hostis.

At ferrum aurigae, uti proximum erat, arripere Turnum, teme-

temeritatis profecto illius fuit, et esse debuit, qui opinione sui inflatus, nihil timebat, nec gladii, sed ipsa oculorum acie, percellerat, et tanquam uno spiritu difflabat, hostem. Nihil autem opis, sed metum terroremque, et aduersa cuncta, a coelestibus expectare poterat, qui omnia sibi tribuebat, omnem in suis uiribus fiduciam collocabat, denique impugnabat ferocius illum, quem, religione animi fretum, Dii amabant, et fouebant, et magnarum rerum spei destinabant. Ecquis autem operae praeium non putet, hic perdiscere, nemini ne summorum quidem heroum uiribus humanis nimium esse fidendum. Eo pertinet praeclarus Claudiani locus, qui extat II. in Rufin. Quae cum animo et cogitatione complector, sentio equidem, quod neque in poeta, cetera profano, collaudare satis, queam, nec principum uirorum quisquam sequi satis posse uideatur. Quibus rebus edoceor, in iis magnopere laudandum esse Maronem, in quibus eum reprehendat CL. Borrichius, idque legis, maximi in Latio poetae negligentia euertendae, causa, quam Aristoteles commendauit. At, quod subtexit V. CL. si unam, eandemque praecipuam, actionem seruauit Maro: consequetur demum, tali modo multos in episodis libros collocari, in quibus plus coloris poetici inest. Multi uero libri Aeneidos episodis constant: non nego. Secundus, et quartus, haec persequuntur: fatear, oportet. Tertium etiam, quod CL. Borrichius non submonuit, addam. Episodis autem poesi Epicam instrui maxime, et conuenienter augeri, praedixi. Repeto amplius, το ἐπεισοδιῶν Philosophum permagni fecisse. Eodem respexit non ignobilis rhetor, Antonius Lullus. Est, inquit, in epopoeia unius personae una actio, ut in dramate: sed differt multarum fabularum inductione, non uulgarium, nec usu tritarum, sed dissimilium uulgaribus et uisitatiss, ut Virgilius trans-

for-

formationes multas introduxit nauium in Nymphas, Veneris in uenatricem, Cupidinis in Ascanium. Quod cum ita sit, episodis uariis, et multis, utendum. Nam et narratio excrescere, quantum lubet, potest, et ratio carminis heroici omnia sustinet, Lib. VII. de Oratione cap. V. Eodem quaedam promit Vosius, doctor poeticus, Lib. III. cap. V. §. 12. Integrum etiam Homerum episodis fere constare, infra exponemus. Pari modo plura in Marone episodica, quam uulgi opinetur, erunt quaerenda. Atque in iis quidem non leue situm est momentum, quo uulgaris et minutus poeta ab exquisitiori distinguatur. In iis etiam plurimum coloris inesse poetici, hoc magis fateor, quo certius constat, ea ad singularem actionis primariae amplificationem et ornatum in primis comparata esse, et affectuum uehementiam, grauitatem, ac uarietatem, in iisdem dominari. Rursus, quod ad reprehensionem Maronis cogitatum uideri poterat, ad laudem eius conuersum est, ut intelligi queat, qui episodica Maroni detrahere ausit, maximam affectuum uim, et praecipuum ornamentorum decus, ei auferre. Id si ita est, nihil auferretur, quod dedecori sit epico, et, si nihil tale affertur, conuelletur fundamentum, quod unam, eandemque principem, Aeneidos actionem in dubitationem disceprationemque uocare possit. Equidem, id mihi negotii datum esse hoc loco, non puto, ut, quae de epici poetae iudicio aduersus Philosophum differuit Vir CL. excusam cuncta, et refellam. Praeteriens tamen moneo, non adeo mihi displicuisse acutissimi critici rationem, a decore petitam, qua ductus, in argumento epici carminis se quioris sexus rationem non putauit habendam. *Ἄνδρείαν* omnino, et *δουλότητα*, quas urget ille, et Epicum poema exposcit, uiris propria notione tribuimus, cum mansuetudinem moris, et comitatem, in feminarum consuetudine magnopere

pere commendemus. Scimus, fuisse uiragines; nec uero nescimus, singularia haec exempla esse, quae modum sexus excessisse uideantur. Quae miramur in mulieribus, ab iis profecto non expectamus. Taceo, in rebus, praeclare gerendis, uiros uelle uiros imitari. Erit sane, ut uarium et mutabile semper femina, nec magnum et memorabile nomen in pugna feminea, quorum utrumque Marone recordamur: ita non uirilis, et constantis adeo, laudis, cum uiros possis, mulieres imitari. Credideris etiam, feminas olim argumento tragoediae seruisse, et lugubrem luctuosamque iis exitum plerumque datum esse, ut indicio foret, plus animi, quam consilii, aut plus ingenii, quam iudicii ueri, in iis inesse, easque plura moliri, quam perficere ratione possint. Quod si quis actiones muliebres uersibus epicis mandare instituat, feminis mandet, et apud eas gratiam inire paret. Feminis, nisi me animus fallit, exemplis uiri facile caremus. Nemini tamen legem dabo, ne bellum indixisse sexui elegantiori uidear, aut eius laceffam uirtutes, quae, neque id inficior, nostris quoque temporibus domi forisque, publice et priuatim, cum admiratione posteritatis enitescunt. Nostra potius refert, ad id institui animum, quod ait CL. Borrichius, eo spectare dictatorias Philosophi leges, ut poetae nomen uni fere Homero asseratur, easdemque uel e superbia ostentandi ingenii, uel ex inuidia et obtrectatione Platonis, profectas esse. At si Homero ea aetate, qua similem non habebat, praecipuum hunc honorem habuit Philosophus: quid sensit tandem aliud, quam quod de poeta, sine exemplo maximo, ueteres publice fassi sunt, quibus, uti, praeter tot alios, Velleius Paterculus testatur, solus poetae nomen mereri uidebatur. Omitto, quae Graecorum Latinorumque uates ipsi de Maeonii ingenii fontibus, admiratione

per-

permoti pronunciarunt, et pasſim tum ex aliis, tum e per-
 eruditaē conſecrationis Homericæ commentatione,
 a Giſberto Cupero in uulguſ edita, pernoscuntur. Mi-
 rari certe ſubeat, quot quantisque laudibus cumule-
 tur Homerus, eique uni tam licuiſſe eſſe felici, ut a poe-
 tis, pariter ac philoſophis, aliis in exemplum artis et dō-
 ctſrinæ proponeretur. Nec uero dixerim, quod ſuſpi-
 catur Vir CL. dictatorias has et imperatorias leges factum,
 et obtrectandi libidinem, peperiffe. Eſti enim ſenſum Ari-
 ſtotelis alioqui pulcre calleo, quem omnis omnino ambi-
 tionis minus abſoluo, neque ignoro inimicitias, quas cum
 Platone, magiſtro, ſuſcepit ac geſit: tamen uideo hic, quid
 has ei doctſrinas ſuggeſſerit, cum de artis poeticae ex-
 quiſito genere, qua ſolebat cogitandi ſubtilitate, commen-
 tari inſtituiſſet. Homerum Poetarum, ut erat, principem
 ponebat. Illum, inquam, uirum, quem poſteris tempori-
 bus Dionyſius Halicarnaffenſis, prudentiſſimus cauſſæ hu-
 ius diſceptator, omnibus omnino uatibus tantopere prae-
 tulit, ut, ab eius fontibus ceteros dimanaffe, crediderit,
 eumque dixerit *κορυφήν ἀπάντων, καὶ σκοπὸν, ἐξ ὅσων πάντες
 ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα, καὶ πᾶσαι κρήναι.* Alibi uult, Ho-
 mericae poeſis non unam corporis partem, ſed totum
 exprimi, et excoli ſtudium *ἠθῶν τε τῶν ἐκεῖ, καὶ παθῶν, καὶ μεγέ-
 θους, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ τῶν ἀλλῶν ἀρετῶν ἀπαſῶν εἰς ἀληθείᾳ τῆν
 παρά σοι μίμησιν ἠδδαγμένων.* Quorſum attinet, id quod eſt apud
 Euiſtathium explanatorem. *καὶ διότι ſπερματικῶς, ἀρχὴ καὶ
 καθηγῆτης αὐτὸς πᾶσι γέγονε τοῖς ποιηταῖς.* Taceo, quod apud
 Aelianum lib. XIII. V. cap. XX. de Galatone pictore, apud
 Ouidium III. Amor. Eleg. IX. et Manilium lib. II. legamus,
 licet. Sed nulla feſtinatio transgredi debet, quod a Fabio,
 mirifico laudum Homericarum praecone, in commenta-
 rios relatum legimus, Poetam *diſpoſitione totius operis huma-
 ni ingenii modum exceſſiſſe*, Inſtit. Or. lib. X. cap. I. Neque uero
 idem non acceperat ab ipſo Platone Philoſophus, qui alio-

quin iniquior uisus, hanc illi laudem prolixè liberaliterque tribuebat. Ecquod enim amplius, et honorificentius, iudicii testimonium dederit, quam cum ex persona Socratis, uiri omnium sapientissimi, eum τὸν ἀρίστον, ἔ τὸν θεϊότατον, τῶν ποιητῶν, inusitatae, et diuinæ prorsus laudis exemplo, uocauit. Intelligebat, idem ceteros sentire sapientes. Artifici igitur in arte sua credendum, quod ipse solebat præcipere, putabat. Hunc euoluebat, et quem legerat toties, ac manu sua descripserat, memoria penitus tenebat. Quæ in eo reperiēbat exempla, aestimabat iudicio, et cum rationi naturæque, ac fini poetici, consentanea uiderentur, in regulas conuertebat. Quo fiebat, ut dictator artis huius uideri nollet, sed, quod principis poetæ auctoritate, et ratione comprobatum inueniret, idem seligeret, sequeretur, ac doceret. Quamobrem Aristoteli sacramentum huius generis nunquam diximus, ut sentire debeamus, eum esse normam rerum, aut artium cynosuram, nemini unquam deferendam. Circumspecti tamen obsequii ueniam nobis dari uelimus, si ei, sapienter monenti, prudenter obediamus. Hoc quidem loco, quid tandem commeruerit accuratum, et exquisitum, uiri peracuti studium, ut eius odium nos capere debeat, quod ingenue prae me fero, nondum inueni. Si bona fide, et ut inter bonos, ueteri Quiritium formula, agier oportet: gratias agimus Philosopho, qui unus ueterum plenius et perfectius, quis esset laudis poeticae apex, nobis explanarit. Tanto plus, opinor, iniquitatis habere censoria uideatur animaduersio, qua rei bene gestae poena ab eo repetatur, qui nihil peccarit, et in ordinem redigatur, qui ne recto quidem deerrarit.

Pag. 2. emendes, uelim: haec Orpheus, Linus, Musæus, Homerus, Hesiodus, Callimachus, alii, cecimisse feruntur. Quorsum in transcurso cum eo, quod Vossius cap. XIII. de Nat. Poet. §. 3. monet, comparaueris, id quod submonet Thomas Buræus in Theoria Telluris, et Archaeologia, ab eoque Andr. Christianus Eschenbachius praefat. in Poet.

Orph.

05 A 1420

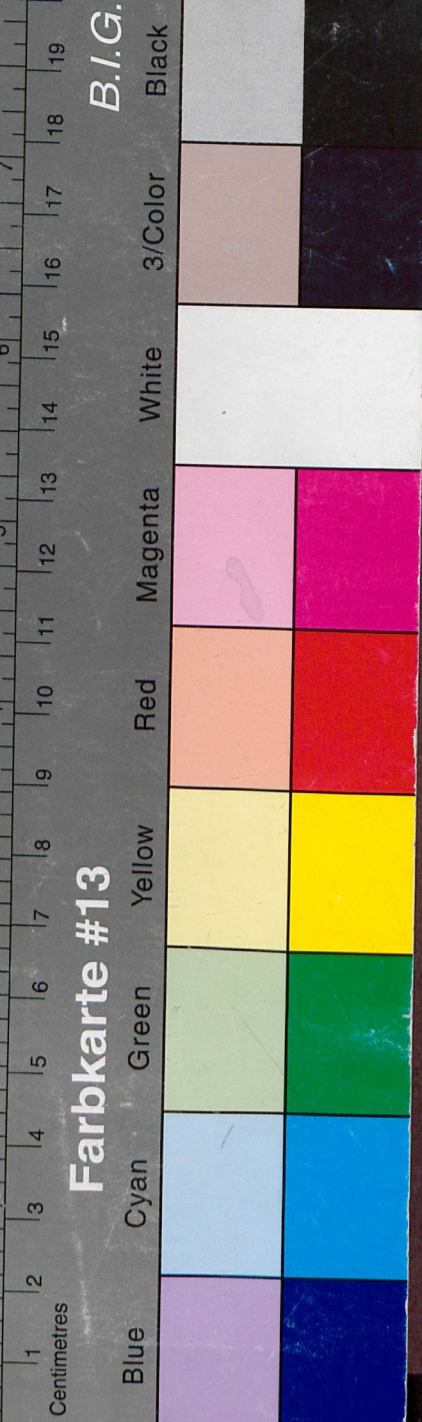
ULB Halle

003 781 771

3

D. B. I
DISSERTATIONVM CRYPTICARVM
SEV
DE OCCVLTATIO
NE POETICA

ALTERAM
PRAESIDIO
IO. GVILELMI BERGERI

PROF. POES. PVBL. ET H. T
PHIL. ORD. DECANI
EIDIBVS DECEMBRIBVS
A. R. G.
∞ ISc cII

PVBLICE DEFENDET
M. CHRISTIANVS BENIAMIN
HOFFMANNVS
MVGELA MISNICVS

VITEMBERGAE APVD SAXONAS
PRELO GERDESIANO 52.